

სამოქალაქო საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:

ზურაბ ძლიერიშვილი (თავმჯდომარე, მომხსენებელი),
ნინო ბაქაძური, ბესარიონ ალავიძე

საქმის განხილვის ფორმა – ზეპირი მოსმენის გარეშე

კასატორები: 1. სსიპ შემოსავლების სამსახური (მოსარჩელე)

2. თ. ფ-ა (მოპასუხე)

მოწინააღმდეგე მხარე – მ. და გ. კ-ები

გასაჩივრებული გადაწყვეტილება – ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 12 სექტემბრის გადაწყვეტილება

კასატორების მოთხოვნა – გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება

დავის საგანი – ზიანის ანაზღაურება

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი:

სსიპ შემოსავლების სამსახურმა სარჩელი აღძრა სასამართლოში მოპასუხეების: შპს „თ. და კ-ის“, თ. ფ-ას, მ. კ-ისა და გ. კ-ის მიმართ, რომლითაც მოითხოვა, მოპასუხეებისათვის სახელმწიფო ბიუჯეტისათვის მიყენებული ზიანის – 233 636 ლარის ანაზღაურების დაკისრება.

სარჩელის ფაქტობრივ საფუძველად მითითებულია, რომ 2010 წლის 29 სექტემბრის საგადასახადო შემოწმების აქტის საფუძველზე შპს „თ. და კ-ას“ ბიუჯეტის სასარგებლოდ დამატებით გადასახდელად დაერიცხა 124 170 ლარის გადახდა. შემოსავლების სამსახურის ბათუმის რეგიონული ცენტრის მიერ გაიცა საგადასახადო

მოთხოვნა შპს „თ. და კ-სათვის“ 170 527 ლარის დარიცხვის თაობაზე. საზოგადოებამ სადავო გახადა თანხის დარიცხვის კანონიერება და საგადასახადო მოთხოვნა გაასაჩივრა ფინანსთა სამინისტროში, თუმცა მისი საჩივარი სსიპ შემოსავლების სამსახურის 2010 წლის 3 დეკემბრის №2462 ბრძანებით არ დაკმაყოფილდა.

მოგვიანებით, 2010 წლის 3 დეკემბრის №2462 ბრძანება გასაჩივრდა საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსთან არსებულ დავების განხილვის საბჭოში, რომლის 2011 წლის 20 იანვრის გადაწყვეტილებით შპს „თ. და კ-ის“ საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა საკონტროლო სალარო აპარატის გამოუყენებლობისათვის დარიცხული ჯარიმის ნაწილში, ხოლო დანარჩენ ნაწილში მას უარი ეთქვა დაკმაყოფილებაზე.

მოსარჩელის მითითებით, შპს „თ. და კ-ამ“ დარიცხული თანხა კანონით გათვალისწინებულ ვადაში არ გადაიხადა, რის გამოც, 2011 წელს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგამოძიებო სამსახურის საგამოძიებო დეპარტამენტის აჭარისა და გურიის სამმართველოში საზოგადოების ხელმძღვანელ და დამფუძნებელ პირთა მიმართ დაიწყო გამოძიება დიდი ოდენობით გადასახადებისათვის განზრახ თავის არიდების ფაქტზე. საქმეში სსიპ შემოსავლების სამსახური ცნობილ იქნა დაზარალებულად. ზიანის ოდენობა განისაზღვრა 68 582 ლარით.

ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2012 წლის 3 აგვისტოს განაჩენებით შპს „თ. და კ-ის“ დამფუძნებლები მ. კ-ე და თ. ფ-ა ცნობილ იქნენ დამნაშავედ შპს „თ. და კ-ისათვის“ დარიცხული დიდი ოდენობით გადასახადების გადახდისაგან განზრახ თავის არიდების ფაქტზე და სასჯელის ზომად განესაზღვრათ თავისუფლების აღკვეთა 3 წლისა და 9 თვის ვადით. ამავე სასამართლოს 2013 წლის 22 იანვრის განაჩენით კი, იმავე დანაშაულის ჩადენაში დამნაშავედ ცნობილ იქნა შპს-ს დირექტორი გურამ კუპრაძეც და სასჯელის ზომად განესაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 3 წლით.

ამდენად, მოსარჩელემ მიიჩნია, რომ მოპასუხეებმა თავისი დანაშაულებრივი ქმედებებით სახელმწიფო ბიუჯეტს მიაყენეს 233 636 ლარის ოდენობის ზიანი და მათ უნდა დაკისრებოდათ აღნიშნული თანხის სოლიდარულად გადახდა.

მოპასუხე გ. კ-მ სარჩელი არ ცნო და შპს „თ. და კ-ისათვის“ დარიცხული თანხის გადახდის მისთვის დაკისრება არასწორად მიიჩნია, რადგან „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, კრედიტორის წინაშე შპს-ს პასუხისმგებლობა შემოიფარგლება საწარმოს ქონებით. საზოგადოებამ საგადასახადო ვალდებულება უნდა შეასრულოს უშუალოდ, საკუთარი და არა დირექტორის ქონებით. მოპასუხის მითითებით, საზოგადოება გაკოტრდა და სწორედ აღნიშნული მიზეზით ვერ მოხერხდა გადასახადების გადახდა, შესაბამისად, ზიანი გამოიწვია არა დირექტორის უკანონო ქმედებამ, არამედ საწარმოში არსებულმა მძიმე ფინანსურმა ვითარებამ.

სარჩელი არ ცნო მ. კ-მაც და განმარტა, რომ ზიანი მის მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებას არ გამოუწვევია. ამასთან, მითითებული გადასახადი დაეკისრა საწარმოს, რომლის ვალეებზე პარტნიორი პასუხისმგებელი არ არის.

მოპასუხე თ. ფ-ამ სარჩელი არ ცნო იმ მოტივით, რომ იგი წარმოადგენდა საწარმოს დამფუძნებელს, რაიმე სხვა თანამდებობა არ ეკავა და არ იყო ვალდებული, საზოგადოების სახელით ანგარიშსწორება მოეხდინა ბიუჯეტთან. აღნიშნულის მიუხედავად, საწარმოსათვის ბიუჯეტის სასარგებლოდ დარიცხული თანხის გადაუხდელობა სასამართლომ ჩაუთვალა დიდი ოდენობით გადასახადების

გადახდისაგან თავის არიდებად და მის მიმართ დადგა სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი. მართალია, მითითებული განაჩენი კანონიერ ძალაში შევიდა, თუმცა მოპასუხე თავს დამნაშავედ არ ცნობდა.

ბათუმის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2014 წლის 4 მარტის გადაწყვეტილებით სსიპ შემოსავლების სამსახურის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, რაც მოსარჩელემ გაასაჩივრა სააპელაციო წესით.

ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 12 სექტემბრის გადაწყვეტილებით სსიპ შემოსავლების სამსახურის სააპელაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გასაჩივრებული გადაწყვეტილება გაუქმდა, საქმის წარმოება სსიპ შემოსავლების სამსახურის სარჩელის გამო შპს „თ. და კ-ის“ მიმართ შეწყდა, მხარეებს განემარტა, რომ სასამართლოსათვის ხელმეორედ მიმართვა დავაზე იმავე მხარეებს შორის, იმავე საგანზე და იმავე საფუძველით არ შეიძლება, სსიპ შემოსავლების სამსახურის სარჩელი გ. კ-ის, მ. კ-ისა და თ. ფ-ას მიმართ ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გ. კ-ს, მ. კ-სა და თ. ფ-ას სსიპ შემოსავლების სამსახურის სასარგებლოდ, შპს „თ. და კ-ის“ ვალდებულების მიმართ სუბსიდიურად, ხოლო ერთმანეთის მიმართ სოლიდარულად დაეკისრათ 60 814 ლარის გადახდა, გ. კ-სა და მ. კ-ს სსიპ შემოსავლების სამსახურის სასარგებლოდ დამატებით, შპს „თ. და კ-ის“ ვალდებულების მიმართ სუბსიდიურად, ხოლო ერთმანეთის მიმართ სოლიდარულად დაეკისროთ 7768 ლარის გადახდა შემდეგ გარემოებათა გამო:

სასამართლომ დაადგინა, რომ მ. კ-ე და თ. ფ-ა არიან შპს „თ. და კ-ის“ პარტნიორები, ხოლო გ. კ-ე ამ საწარმოს დირექტორია.

2007 წლიდან 2009 წლამდე ეს საწარმო ახდენდა სარეცხი საშუალებების იმპორტსა და რეალიზაციას, თუმცა საწარმოს პარტნიორები და დირექტორი, გადასახადებისაგან თავის ასარიდებლად, სრულყოფილად არ აღრიცხავდნენ სავაჭრო ოპერაციებს. ამის გამო, საწარმომ თავი აარიდა 68 582 ლარის გადასახადის გადახდას. ჯარიმებისა და საურავების ჩათვლით საწარმოს დავალიანებამ სახელმწიფო ბიუჯეტის წინაშე შეადგინა 233636 ლარი. ეს დავალიანება შპს „თ. და კ-ამ“ სახელმწიფო ბიუჯეტის წინაშე აღიარა, თუმცა, საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის გამო, დავალიანების ამოღება აპელანტმა ვერ მოახერხა.

ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 22 იანვრისა და ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 2013 წლის 15 იანვრის განაჩენებით გ. კ-ს, მ. კ-სა და თ. ფ-ას მსჯავრი დაედოთ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 218-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის, ე.ი. დიდი ოდენობით გადასახადისათვის განზრახ თავის არიდებისათვის. ეს განაჩენები მსჯავრდებულებს არ გაუსაჩივრებიათ.

სააპელაციო პალატამ იხელმძღვანელა სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლით და მიუთითა, რომ ამ ნორმის საფუძველზე პასუხისმგებლობის დაკისრებისათვის აუცილებელია, არსებობდეს ზიანის ფაქტი და ეს ზიანი გამოწვეული იყოს ზიანის მიმყენებლის მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედებით, ანუ არსებობდეს პირდაპირი და უშუალო კავშირი ამ ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის.

პალატამ მიიჩნია, რომ ზიანი არის ქონებრივი ან/და არაქონებრივი და სამართლებრივად დასაძრახი დანაკლისი, რომელსაც უფლებამოსილი პირი განიცდის

ვალდებული პირის მოქმედებით ან უმოქმედობით. ამასთან, სამოქალაქო კოდექსის 411-ე მუხლის თანახმად, ზიანი უნდა ანაზღაურდეს არა მხოლოდ ფაქტობრივად დამდგარი ქონებრივი დანაკლისისთვის, არამედ მიუღებელი შემოსავლისთვისაც.

აპელანტის მიერ წარმოდგენილი განაჩენებით დადგენილია, რომ გ. კ-მ, მ. კ-მ და თ. ფ-ამ განზრახ თავი აარიდეს გადასახადებს.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹⁷ მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სასამართლომ ჩათვალა, რომ მოპასუხეთა მიმართ გამოტანილ განაჩენებში მითითებული ფაქტები დადასტურებულია, თუმცა, რომც ჩაითვალოს, რომ სასამართლოს საქმე გამარტივებული წარმოების წესით არ განუხილავს, უდავოა, რომ განაჩენებში მითითებული და დამტკიცებული ფაქტების საწინააღმდეგო მტკიცებულებები მოპასუხეებს სასამართლოსათვის არ წარმოუდგენიათ და მათზე არც მიუთითებიათ. ამიტომ აპელანტის მოწინააღმდეგე მხარეების მიმართ გამოტანილ განაჩენებში მითითებული ფაქტები სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია.

პალატამ არ გაიზიარა საქალაქო სასამართლოს პოზიცია იმის თაობაზე, რომ მოპასუხეებს მსჯავრი დაედოთ დარიცხული გადასახადის 45 დღის ვადაში გადაუხდელობის გამო. სისხლის სამართლის კოდექსის 218-ე მუხლი სისხლის-სამართლებრივ პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს არა გადასახადების გადაუხდელობის, არამედ გადასახადებისაგან განზრახ თავის არიდებისათვის. ამ მუხლის მე-2 შენიშვნაში არსებული დათქმა კი, უკვე ჩადენილი მართლსაწინააღმდეგო ქმედებისათვის პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლებას ემსახურება. ე.ი. მოპასუხეებს მსჯავრი დაედოთ არა იმიტომ, რომ მათ საგადასახადო მოთხოვნის მიღებიდან 45 დღის ვადაში გადასახადი ვერ გადაიხადეს, არამედ იმიტომ, რომ მათ განზრახ არ აღრიცხეს დასაბეგრი ოპერაციები და სახელმწიფოს დაუმაღეს გადასახადები, ანუ განზრახ თავი აარიდეს მათ გადახდას. გადასახადებისათვის თავის არიდება, არა მარტო მართლსაწინააღმდეგო, არამედ, ზოგ შემთხვევაში, სისხლის სამართლებრივი წესით დასჯადი ქმედებაა.

ამრიგად, პალატამ დაადგინა, რომ აპელანტის მოწინააღმდეგე მხარის ქმედება იყო მართლსაწინააღმდეგო და განზრახი, ე.ი. – ბრალეული. მსჯავრდებული პირების მოქმედებით სახელმწიფომ ვერ მიიღო კუთვნილი შემოსავალი, რომელსაც იგი მიიღებდა, ვალდებულება ჯეროვნად რომ შესრულებულიყო. ის, რომ ვალდებულების ჯეროვნად შესრულების, ანუ დასაბეგრი ოპერაციების აღრიცხვისა და დეკლარირების შემთხვევაში შემოსავლების სამსახური მოთხოვნილ თანხას მაინც ვერ მიიღებდა, მოპასუხეებს არ მიუთითებიათ და არც დაუსაბუთებიათ.

შესაბამისად, პალატამ დაადგინა, რომ უშულოდ მოპასუხეთა მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედებით აპელანტს მიადგა ზიანი და ეს ზიანი ვალდებულმა პირებმა უნდა აანაზღაურონ, თუმცა, ამავდროულად, პალატის აზრით, მოპასუხეებს ვალდებულება ჯეროვნად რომ შესრულებინათ, აპელანტი მიიღებდა მხოლოდ კუთვნილ გადასახადს. ე.ი. აპელანტის მიუღებელი შემოსავალი, ანუ მისთვის მიყენებული ზიანი უნდა განისაზღვროს უშუალოდ მიუღებელი გადასახადებისა და არა მასზე დარიცხული ჯარიმა-საურავების ოდენობით.

სასამართლომ განაჩენების საფუძველზე დაადგინა, რომ გ. კ-მ და მ. კ-მ თავი აარიდეს 68 582 ლარის ოდენობის გადასახადის გადახდას. თ. ფ-ას მიმართ გამოტანილი

განაჩენით კი დგინდება, რომ მან მონაწილეობა მიიღო, მხოლოდ, 2007-2008 წლების, ანუ 449430+11384=60 814 ლარის გადასახადისაგან თავის არიდებაში.

აღნიშნულის შესაბამისად, გ. კ-მ, მ. კ-მ და თ. ფ-ამ აპელანტს ერთობლივად მიაყენეს 60 814 ლარის ოდენობის ზიანი, დანარჩენი 68 582-60814=7768 ლარის ზიანი კი, აპელანტს მიაყენეს მხოლოდ გ. და მ. კ-ებმა.

ამავდროულად, პალატამ აღნიშნა, რომ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტის თანახმად, კომანდიტური საზოგადოების შეზღუდული პარტნიორი, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების, სააქციო საზოგადოებისა და კოოპერატივის პარტნიორები საზოგადოების კრედიტორების წინაშე პასუხს აგებენ პირადად, თუ ისინი ბოროტად გამოიყენებენ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სამართლებრივ ფორმებს.

სასამართლომ მიიჩნია, რომ შპს-ს პარტნიორების მიერ გადასახადებისაგან განზრახ თავის არიდება იმაზე მითითებით, რომ ისინი პერსონალურად არ აგებენ პასუხს საწარმოს ვალდებულებებისათვის, არის პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სამართლებრივი ფორმის ბოროტად გამოყენება და, ამ შემთხვევაში, მათ პირადად უნდა აგონ პასუხი კრედიტორების წინაშე, თუმცა, ამავდროულად, ამ ნორმიდან გამომდინარეობს, რომ შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტნიორების პასუხისმგებლობა საწარმოს ვალდებულებებზე სუბსიდიურია, ე.ი. ისინი პასუხს აგებენ საწარმოს ვალდებულებისათვის მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ „ბოროტად გამოიყენებენ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სამართლებრივ ფორმებს“, ანუ, თუ ამ „ბოროტი გამოყენების შედეგად“ კრედიტორი ვერ მოახერხებს ანაზღაურების მიღებას, უშუალოდ, საწარმოსაგან.

სააპელაციო სასამართლოს მითითებით, მსგავსად არეგულირებს ერთ-ერთ სამართლებრივ ურთიერთობას საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 240-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომლის თანახმად, გადასახადის გადამხდელის აღიარებული საგადასახადო დავალიანების გადახდევინების მიზნით საგადასახადო ორგანოს უფლება აქვს, მესამე პირს წარუდგინოს საგადასახადო მოთხოვნა და მისი ქონებიდან უზრუნველყოს გადასახადის გადახდევინება, თუ გადასახადის გადამხდელის ქონება იმდენად მცირეა, რომ საგადასახადო ორგანოს მიერ საგადასახადო დავალიანების გადახდევინების უზრუნველყოფის სხვა ღონისძიებების განხორციელებამ ვერ უზრუნველყო აღიარებული საგადასახადო დავალიანების დაფარვა და სასამართლოს გადაწყვეტილებით ან სხვა მტკიცებულებების საფუძველზე დადგენილია, რომ მესამე პირს აქვს გადასახადის გადამხდელის დავალიანება, რომლის გადახდის ვადაც დამდგარია.

ზემოხსენებულ ნორმათა საფუძველზე, მოპასუხე ფიზიკურმა პირებმა მხოლოდ მაშინ შეიძლება გადაიხადონ საწარმოს ვალი, თუ საგადასახადო ორგანოს მიერ საგადასახადო დავალიანების გადახდევინების უზრუნველყოფის ღონისძიებების განხორციელება ვერ უზრუნველყოფს აღიარებული საგადასახადო დავალიანების დაფარვას.

სასამართლომ უდავოდ ჩათვალა ის ფაქტი, რომ გადასახადის გადახდის ვალდებულება აქვს შპს „თ. და კ-ას“, თუმცა, უდავოა ისიც, რომ ეს საწარმო, არსებითად, გადახდისუუნაროა და ვალდებულებების შესრულების საშუალებები არ გააჩნია. ამის

გამო, აპელანტის მოთხოვნა მოპასუხე ფიზიკური პირების მიმართ თანხის დაკისრების თაობაზე ნაწილობრივ საფუძვლიანია, მაგრამ ამ ვალდებულების შესრულების მოთხოვნამდე, აპელანტმა ჯერ შპს „თ. და კ-ის“ მიმართ უნდა ამოწუროს დავალიანების გადახდევინების უზრუნველყოფის ღონისძიებები და ისინი უნდა იყოს მთლიანად ან ნაწილობრივ უშედეგო. ამავდროულად, სამოქალაქო კოდექსის 998-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ერთმანეთის მიმართ მოპასუხე ფიზიკური პირების პასუხისმგებლობა სოლიდარულია.

პალატამ მიიჩნია, რომ საქალაქო სასამართლომ შეცდომით შეაფასა საქმის ფაქტობრივი გარემოებები, რასაც შედეგად მცდარი გადაწყვეტილების მიღება მოჰყვა, ამიტომ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 393-ე მუხლის მეორე ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე, გასაჩივრებული გადაწყვეტილება უნდა გაუქმდეს.

სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმისა და საქმის წარმოების შეწყვეტის ნაწილში სსიპ შემოსავლების სამსახურმა გაასაჩივრა საკასაციო წესით, მოითხოვა მისი გაუქმება და სარჩელის სრულად დაკმაყოფილება.

კასატორის მითითებით, სასამართლომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების მიღების დროს არ გამოიყენა კანონი, რომელიც უნდა გამოეყენებინა, არასწორად განმარტა კანონი, იურიდიულად იმდენად არასრულად დაასაბუთა გადაწყვეტილება, რომ მისი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია.

სააპელაციო სასამართლომ სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის ნაწილში არასწორად განმარტა სამოქალაქო კოდექსის 411-ე მუხლი, „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-6 ნაწილი და არ გამოიყენა საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლი.

მხარის მოსაზრებით, სასამართლომ არ გაითვალისწინა, რომ სამოქალაქო კოდექსის 411-ე მუხლი ადგენს მიყენებული ზიანის ოდენობის განსაზღვრის სახეებს, კერძოდ: ფაქტობრივად დამდგარ ქონებრივ დანაკლისს და მიუღებელ შემოსავალს.

კასატორის განმარტებით, სააპელაციო პალატის მიერ აღნიშნული ნორმის ინტერპრეტაცია არასწორი და უსაფუძვლოა. სამოქალაქო კოდექსის 411-ე მუხლით დადგენილ „ფაქტობრივ დანაკლისისა“ და „მიუღებელი შემოსავლის“ ცნებებზე უნდა გავრცელდეს „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-6 ნაწილის მოთხოვნები. სასამართლომ კი მიუთითა, რომ საურავი წარმოადგენს სანქციას გადასახადის ძირითადი თანხის გადაუხდელობისათვის, რომლის გადახდაზეც პასუხისმგებელია მხოლოდ გადამხდელი და საურავის გადახდა საწარმოს ხელმძღვანელობას არ დააკისრა.

შემოსავლების სამსახურმა მიიჩნია, რომ საურავი არის ზიანის გამომწვევი მოქმედების უშუალო შედეგი, რომელიც წინასწარ იყო ცნობილი საწარმოს ხელმძღვანელობისათვის. მოპასუხეები აცნობიერებდნენ, რომ გადასახადის გადაუხდელობის შემთხვევაში საზოგადოებას დაერიცხებოდა საურავი. ამდენად, საურავი ზიანის გამომწვევი უშუალო შედეგია და, სამოქალაქო კოდექსის 412-ე მუხლის შესაბამისად, უნდა ანაზღაურდეს.

საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლის მიხედვით, საურავი არის საგადასახადო სანქცია, რომელიც პირს ერიცხება საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილ ვადაში გადასახადის გადაუხდელობისათვის.

ამდენად, კასატორმა მიიჩნია, რომ საურავი ერიცხება გადაუხდელი გადასახადის თანხას ყოველ ვადაგადაცვილებულ დღეზე, რაც მიმართულია ბიუჯეტის მიერ მისაღები კუთვნილი თანხების გადაუხდელობით მიყენებული ზიანის ანაზღაურებისაკენ. იგი გადაიხდება გადასახადის ძირითად თანხასთან ერთად ყოველ ვადაგადაცვილებულ დღეზე დამატებით გადასახდელი თანხის სახით, რაც შეადგენს კანონით განსაზღვრული გადასახდელი თანხის გარკვეულ პროცენტს (0,07%). საურავი მისი სამართლებრივი ბუნებით არის გადასახადის გადაუხდელობის შედეგად დარიცხული ფულადი საზღაური, მიყენებული ზიანის შედეგად წარმოშობილი ერთობლივად გადასახდელი თანხა.

ზიანის მიმყენებელი მხარე ვალდებულია, აანაზღაუროს როგორც ძირითადი ზიანი, ისე უშუალოდ დამდგარი მართლსაწინააღმდეგო ქმედების შედეგად და მიუღებელი შემოსავალიც. შესაბამისად, სასამართლომ უნდა განსაზღვროს, საურავი არის მიყენებული ზიანით „ერთობლიობაში დამდგარი უშუალო შედეგი“ და ერთობლივად გადასახდელი თანხა, თუ „მიუღებელი შემოსავალი“. შემოსავლების სამსახურს მიაჩნია, რომ ორივე შემთხვევაში დელიქტის წარმომშობი ვალდებულია, აანაზღაუროს ზიანი.

სააპელაციო პალატამ ასევე არასწორად შეაფასა ფაქტობრივი გარემოებანი, შესაბამისად, მოპასუხეებს ზიანის ანაზღაურების სხვადასხვა ოდენობა დააკისრა. სისხლის სამართლის განაჩენით კი დადგენილია, რომ მოპასუხეები ხელმძღვანელობდნენ და მოქმედებდნენ ერთად.

სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე საკასაციო საჩივარი შეიტანა თ. ფ-აც, მოითხოვა მისი გაუქმება იმ ნაწილში, რომლითაც თ. ფ-ას გ. და მ. კ-ებთან ერთად სოლიდარულად დაეკისრა 60814 ლარის გადახდა.

კასატორმა მიუთითა, რომ სააპელაციო სასამართლომ ვერ დაასაბუთა, რატომ არ დააკისრა თ. ფ-ას სხვებთან ერთად 7768 ლარის გადახდა. მართალია, სასამართლომ აღნიშნა, რომ საქმეზე გამოტანილი განაჩენის მიხედვით, თ.ფ-ამ მონაწილეობა მიიღო გადასახადების დამალვაში 2007-2008 წლებში, რის გამოც მას არ უნდა დაეკისროს 2009 წლის დამალული გადასახადის გადახდა, მაგრამ ასეთი გარემოება არც ერთი განაჩენით არ დადგენილა. მეტიც, პირველი ინსტანციისა და სააპელაციო სასამართლოების განაჩენებით დადასტურებულია, რომ თ. ფ-ას მსჯავრი დაედო 2007-2009 წლებში გადასახადების გადახდისაგან თავის არიდებაში, ამდენად, კასატორმა თავი აარიდა მთლიანად 68 582 ლარის გადახდას. აღნიშნულით წარმოჩინდა ის გარემოება, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილება ეწინააღმდეგება ზემოთ მითითებული განაჩენებით დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებს. თუ სააპელაციო პალატამ განაჩენის საფუძველზე ჩათვალა, რომ 2009 წლის გადასახადების ოდენობა იყო 9524 და არა 7768 ლარი, სასამართლოს აღნიშნულით უნდა ეხელმძღვანელებინა.

სააპელაციო პალატამ არასწორად დაადგინა, რომ თ.ფ-ას განაჩენი არ გაუსაჩივრებია. ფაქტობრივად, მხარემ იგი ჯერ სააპელაციო, შემდეგ კი საკასაციო სასამართლოში გაასაჩივრა, თუმცა ერთი დღით დაარღვია გასაჩივრების ვადა, რაც

სასამართლომ აღარ აღუდგინა. ასევე არასწორია მითითება, რომ თ.ფ-ამ გაასაჩივრა საგადასახადო შეტყობინა. აღნიშნული აქტის არსებობის შესახებ მხარემ შეიტყო მხოლოდ მისი დაკავების მომენტიდან და მანამდე ვერც შეიტყობდა, რადგან 2007 წლიდან კ-ებთან ჰქონდა დამაბული ურთიერთობა. 2008 წლის მაისში მათთან მოლაპარაკების დროს კ-ებთან დოკუმენტიც კი შეადგინეს, რომელიც ასახავდა, რა დავალიანება ჰქონდათ მამა-შვილს. მიუხედავად ამისა, კ-ებს თანხა ფირმის ანგარიშზე არ შეუტანიათ და არც გადასახადები გადაუხდიათ. ფაქტობრივად, პროდუქცია ისე რეალიზდებოდა, რომ საზოგადოებას თანხა არ მიეწოდებოდა, რის გამოც თ.ფ-ამ მიმართა საგამომიებო ორგანოებს და მოითხოვა საგადასახადო შემოწმებაც. აღნიშნულის შედეგად გამოვლინდა დამალული გადასახადებიც.

კასატორმა დადგენილად მიიჩნია ის გარემოება, რომ იგი ფირმის საქმიანობაში არ მონაწილეობდა, კავშირი არ ჰქონდა ფინანსებთან და აღრიცხვასთან. კ-ების მიმართ აღძრულია სისხლის სამართლის საქმე ფირმიდან თაღლითური გზით თანხის მითვისების ფაქტზე, სადაც თ. ფ-ა ცნობილია დაზარალებულად.

თ. ფ-ამ აღნიშნა, რომ მას მსჯავრი დაედო კ-ებთან ერთად გადასახადების გადახდისათვის თავის არიდების ფაქტზე სისხლის სამართლის კოდექსის 218-ე მუხლის პირველი ნაწილით და კ-ებთან განზრახ წინასწარი შეთანხმებით თ.ფ-ას მოქმედების შემთხვევაში, მათი ქმედება უნდა დაკვალიფიცირებულიყო ამავე მუხლის მეორე ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით, როგორც წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ ჩადენილი დანაშაული. თუ მათ შორის შეთანხმება არ არსებობდა, თ. ფ-ა გადასახადების დამალვას ვერ შეძლებდა, რადგან საზოგადოების ბუღალტერიაზე ხელი არ მიუწვდებოდა.

კასატორის მოსაზრებით, თ. ფ-ას მიმართ განაჩენის არსებობა საკმარისი არ არის მისთვის სადავო თანხის უპირობოდ დაკისრებისათვის. „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6, მე-8 მუხლების შესაბამისად, საზოგადოების ღირებულების წარმოადგენდა გ. კ-ე, ხოლო მ. კ-ს ეკავა დომინანტური მდგომარეობა. ისინი საწარმოს მართვის საკითხებში კასატორს არ ახედებდნენ. სწორედ ამ მიზეზით მიმართა თ.ფ-ამ საგამომიებო ორგანოებს, ამავე კანონის მე-9, 56-ე, 57-ე მუხლების საფუძველზე მას არ ჰქონდა რაიმე ვალდებულება საზოგადოების მართვასთან, მით უმეტეს საგადასახადო ორგანოებში წარსადგენი დოკუმენტების შედგენასა ან ხელმოწერასთან დაკავშირებით. ამრიგად, სადავო დავალიანება მისი ბრალეული ქმედების შედეგად არ წარმოშობილა. იგი თავად დაზარალდა სხვისი დანაშაულის გამო, რადგან მოუწია საწარმოს ვალების დაფარვა და უკანონოდ დაედო მსჯავრი.

მოცემულ შემთხვევაში, ვერ დადასტურდა თ. ფ-ას მიერ სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლით გათვალისწინებული ბრალეული ქმედების ჩადენის ფაქტი, შესაბამისად, მისი სამოქალაქო პასუხისმგებლობა მხოლოდ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309-ე, მე-16 და მე-17 პრიმა მუხლების საფუძველზე ვერ წარმოიშობა, რადგან, ამავე კოდექსის 106-ე მუხლის თანახმად, პალატამ თავად მიუთითა, რომ სისხლის სამართლის საქმეზე მიღებული განაჩენი არის არა ერთადერთი, არამედ მხოლოდ ერთ-ერთი მტკიცებულება.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 12 ნოემბრის განჩინებით – სსიპ შემოსავლების სამსახურის საკასაციო საჩივარი, ხოლო

26 ნოემბრის განჩინებით თ. ფ-ას საკასაციო საჩივარი მიღებულ იქნა წარმოებაში, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 396-ე მუხლით და ამავე კოდექსის 391-ე მუხლის შესაბამისად, დასაშვებობის შესამოწმებლად, ხოლო საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 27 იანვრის განჩინებით კი ცნობილი იქნა დასაშვებად.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი:

საკასაციო სასამართლომ შეისწავლა საქმის მასალები, გასაჩივრებული გადაწყვეტილების სამართლებრივი დასაბუთება, საკასაციო საჩივრების საფუძვლები და მიიჩნევს, რომ ერთი მხრივ, სსიპ შემოსავლების სამსახურისა და მეორე მხრივ, თ. ფ-ას საკასაციო საჩივრები უნდა დაკმაყოფილდეს ნაწილობრივ შემდეგ გარემოებათა გამო:

მოცემულ საქმეზე ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილად არის ცნობილი დავის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:

მ. კ-ე და თ. ფ-ა არიან შპს „თ. და კ-ის“ პარტნიორები, ხოლო გ. კ-ე ამ საწარმოს დირექტორია.

2007 წლიდან 2009 შპს „თ. და კ-ა“ ახდენდა სარეცხი საშუალებების იმპორტსა და რეალიზაციას, თუმცა საწარმოს პარტნიორები და დირექტორი, გადასახადებისაგან თავის ასარიდებლად, სრულყოფილად არ აღრიცხავდნენ სავაჭრო ოპერაციებს. ამის გამო, საწარმომ თავი აარიდა 68 582 ლარის გადასახადის გადახდას. ჯარიმებისა და საურავების ჩათვლით საწარმოს დავალიანებამ სახელმწიფო ბიუჯეტის წინაშე შეადგინა 233 636 ლარი. ეს დავალიანება შპს „თ. და კ-ამ“ სახელმწიფო ბიუჯეტის წინაშე აღიარა, თუმცა, საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის გამო, დავალიანების ამოღება სსიპ შემოსავლების სამსახურმა ვერ მოახერხა.

ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 22 იანვრისა და ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 2013 წლის 15 იანვრის განაჩენებით გ. კ-ს, მ. კ-სა და თ. ფ-ას მსჯავრი დაედოთ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 218-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის, ე.ი. დიდი ოდენობით გადასახადებისათვის განზრახ თავის არიდებისათვის.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 407-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა საკასაციო სასამართლოსთვის, თუ წამოყენებული არ არის დასაშვები და დასაბუთებული პრეტენზია (შედავება). ვინაიდან განსახილველი საკასაციო საჩივრები ზემოთ დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებთან დაკავშირებით რაიმე პრეტენზიას (შედავებას) არ შეიცავს, ისინი სავალდებულოა საკასაციო პალატისათვის.

სსიპ შემოსავლების სამსახური წარმოდგენილი საკასაციო საჩივრით მოითხოვს შპს „თ. და კ-ის“ დირექტორისა და პარტნიორებისათვის, სამოქალაქო კოდექსის 992-ე

მუხლის საფუძველზე, სახელმწიფოსათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურების სახით, როგორც კომპანიის ძირითადი საგადასახადო დავალიანების, ისე საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლით გათვალისწინებული საურავის დაკისრებას და მიუთითებს, რომ სააპელაციო სასამართლომ სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის ნაწილში, არასწორად განმარტა სამოქალაქო კოდექსის 411-ე მუხლი, „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტი და არ გამოიყენა საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლი.

გამომდინარე იქიდან, რომ ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს აღნიშნული გადაწყვეტილება საკასაციო საჩივრით არ გაუსაჩივრებია კომპანიის დირექტორს - გ. კ-ს, ხოლო კომპანიის ერთ-ერთი პარტნიორის - მ. კ-ის მიერ წარმოდგენილი საკასაციო საჩივარი დარჩა განუხილველი, გ. კ-ისა და მ. კ-სათვის შპს „თ. და კ-ის“ საგადასახადო ვალდებულების გამო ძირითადი თანხის დაკისრების ნაწილში, გადაწყვეტილება შესულია კანონიერ ძალაში. თუმცა, იმ საკითხის გადაწყვეტისათვის, ეკისრებათ თუ არა აღნიშნულ პირებს საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლით გათვალისწინებული საურავის გადახდის ვალდებულება, საკასაციო პალატა იმსჯელებს შპს „თ. და კ-ის“ საგადასახადო ვალდებულებებისათვის მისი დირექტორისა და პარტნიორების პასუხისმგებლობის ზოგად სამართლებრივ საფუძვლებზე.

მხარეთა შორის დავის განხილვისას სასამართლოს უპირველესი ამოცანაა დაადგინოს რას ითხოვს მოსარჩელე მოპასუხისაგან და რის საფუძველზე, ანუ რა ფაქტობრივ გარემოებებზე ამყარებს მოსარჩელე თავის მოთხოვნას. სასამართლომ მხარის მიერ მითითებული მოთხოვნის ფარგლებში უნდა მოძებნოს სამართლებრივი ნორმა, რომელიც იმ შედეგს ითვალისწინებს, რომლის მიღწევაც მხარეს სურს. მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძვლად განხილული ნორმა შეიცავს იმ აღწერილობას (ფაქტობრივ შემადგენლობას), რომლის შემოწმებაც სასამართლოს ვალდებულებაა და რომელიც უნდა განხორციელდეს ლოგიკური მეთოდების გამოყენებით, ანუ სასამართლომ უნდა დაადგინოს ამა თუ იმ ნორმაში მოყვანილი აბსტრაქტული აღწერილობა რამდენად შეესაბამება კონკრეტულ სიტუაციას და გამოიტანოს შესაბამისი დასკვნები. ის მხარე, რომელსაც აქვს მოთხოვნა მეორე მხარისადმი, სულ მცირე, უნდა უთითებდეს იმ ფაქტობრივ შემადგენლობაზე, რომელსაც სამართლის ნორმა გვთავაზობს.

მოცემულ შემთხვევაში დადგენილია, რომ შპს „თ. და კ-ის“ სახელმწიფო ბიუჯეტის წინაშე გააჩნია საგადასახადო დავალიანება, რომელიც ჯარიმებისა და საურავების ჩათვლით შეადგენს 233 636 ლარს. აღნიშნული დავალიანება შპს „თ. და კ-ამ“ სახელმწიფო ბიუჯეტის წინაშე აღიარა, თუმცა, საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის გამო, დავალიანების ამოღება სსიპ შემოსავლების სამსახურმა ვერ მოახერხა.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატის მსჯელობის საგანია, ეკისრებათ თუ არა კომპანიის პარტნიორებსა და დირექტორს პასუხისმგებლობა კომპანიის საგადასახადო ვალდებულებებისათვის პირდაპირ და უშუალოდ, მთელი მათი ქონებით, იმ შემთხვევაში, თუ დადასტურებულია, რომ კომპანიას აღნიშნული ვალდებულებების შესრულება არ შეუძლია; უფლებამოსილია თუ არა სსიპ შემოსავლების სამსახური მოითხოვოს მათგან კომპანიის საგადასახადო

ვალდებულებების (როგორც ძირითადი საგადასახადო ვალდებულებების, ისე მასზე დარიცხული საურავის) ანაზღაურება და რა სამართლებრივი საფუძველით.

აღნიშნულ საკითხზე მსჯელობისათვის საკასაციო პალატა ყურადღებას ამახვილებს თავად სსიპ შემოსავლების სამსახურის მიერ მითითებულ მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველზე, კერძოდ, შემოსავლების სამსახურმა კომპანიის დირექტორისა და პატნიორებისაგან მოითხოვა დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება. მოთხოვნის საფუძველად მითითებულია ის გარემოება, რომ სისხლის სამართლის საქმეზე გამოტანილი განაჩენებით დადგინდა კომპანიის დირექტორისა და პარტნიორების მხრიდან გადასახადებისაგან განზრახ თავის არიდების ფაქტი, რის გამოც მოთხოვნილია სახელმწიფოსათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურება, სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლის საფუძველზე.

საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ ზემოაღნიშნული ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით არ შეიძლება გაზიარებულ იქნას კასატორის - სსიპ შემოსავლების სამსახურის მოსაზრება და სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა იმის თაობაზე, რომ სსიპ შემოსავლების სამსახურის მოთხოვნა კომპანიის პარტნიორებისა და დირექტორის მიმართ გამომდინარეობს სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლიდან.

საკასაციო სასამართლო **განმარტავს**, რომ საქმის განმხილველი სასამართლო შეზღუდულია მხოლოდ მხარის მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებებით, რაც შეეხება სამართლის ნორმების გამოყენებას, სასამართლო, საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების შეფასებით, ადგენს თუ რა სამართლებრივი ურთიერთობა არსებობს მხარეთა შორის და ამ ურთიერთობის მარეგულირებელი სამართლებრივი ნორმების საფუძველზე აკმაყოფილებს ან არ აკმაყოფილებს სარჩელს. მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობის შეფასება შედის სასამართლოს კომპეტენციაში, თუმცა საქმეზე გადაწყვეტილება მიღებულ უნდა იქნეს შეჯიბრებითობის პრინციპის სრულად რეალიზაციის პირობებში. სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა აგებულია რა დისპოზიციურობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპებზე, პირის დარღვეული ან სადავოდ ქცეული უფლების დაცვა ამავე პირის ნებაზეა დამოკიდებული. მხარეები სამოქალაქო სამართალწარმოებაში თვითონვე განსაზღვრავენ დავის საგანს და თვითონვე იღებენ გადაწყვეტილებას სარჩელის შეტანის შესახებ (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-3-4-ე მუხლები), რაც კანონის მოთხოვნათა დაცვით (ამავე კოდექსის 178-ე მუხლი) უნდა აისახოს მხარეთა მიერ სასამართლოში წარდგენილ სარჩელში.

საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ განსახილველი შემთხვევა უნდა დარეგულირდეს კრედიტორების (მათ შორის, სახელმწიფოს, როგორც საგადასახადო ვალდებულებების კრედიტორის) წინაშე კომპანიის ვალდებულებებისათვის დირექტორისა და პარტნიორის პასუხისმგებლობის თაობაზე „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისი ნორმებით, კერძოდ, ამ კანონის მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტით და მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტით.

კომპანიის პარტნიორებისა და დირექტორის სხვადასხვა სამართლებრივი მდგომარეობის გამო, კომპანიისა და მისი კრედიტორების წინაშე მათი პასუხისმგებლობის შინაარსის განსაზღვრად აუცილებელია ერთმანეთისაგან განვასხვავოთ კომპანიის ვალდებულებებისათვის ერთის მხრივ, პარტნიორებისა და,

მეორეს მხრივ, კომპანიის დირექტორის პირადი პასუხისმგებლობის სამართლებრივი საფუძვლები.

ზოგადად კითხვაზე თუ, ვის ეკისრება პასუხისმგებლობა კომპანიის ვალდებულებებისათვის, პასუხი ცალსახაა. „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 44-ე მუხლის შესაბამისად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პასუხისმგებლობა კრედიტორების წინაშე შემოიფარგლება საზოგადოების მთელი ქონებით, რაც იმას ნიშნავს, რომ საზოგადოების ვალდებულებებისათვის საზოგადოების პარტნიორები და, მით უფრო დირექტორი, ჩვეულებრივ შემთხვევაში, პირადი ქონებით პასუხს არ აგებენ.

შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმა ეკონომიკური თვალსაზრისით ცალსახად გამართლებულია, რადგან იურიდიული პირის დაფუძნების ერთ-ერთი უმთავრესი უპირტესობა სწორედ ქონების გამიჯვნის პრინციპია, რომელიც მიზნად ისახავს, ერთი მხრივ, კომპანიის დამფუძნებელთა პირადი ქონების დაცვას კომპანიის კრედიტორთა მოთხოვნებისაგან და, მეორე მხრივ, კომპანიის ქონების დაცვას დირექტორებისა და პარტნიორების მიერ აღნიშნული ქონების პირადი სარგებლობისათვის უკანონო გამოყენებისაგან.

შეზღუდული პასუხისმგებლობა, თანამედროვე ეკონომიკური თეორიის მიხედვით, არ წარმოადგენს პრობლემას კომპანიის ნებაყოფლობით კრედიტორებთან მიმართებაში, რომლებსაც გააჩნიათ მოლაპარაკების საშუალება (bargaining power), რათა ხელშეკრულების მეშვეობით თავიდან აიცილონ რისკები, რომლებიც წარმოიშობა კომპანიასთან გარიგებაში შესვლის დროს. თუმცა ეს თეორია არ ითვალისწინებს არასახელშეკრულებო კრედიტორებს, როგორც არიან დელიქტის საფუძველზე წარმოშობილი კრედიტორები, რომლებსაც არ შეუძლიათ შევიდნენ კომპანიასთან, მის დირექტორებთან და პარტნიორებთან წინასწარ სახელშეკრულებო ურთიერთობაში მათ მიმართ დელიქტიდან გამომდინარე კომპანიის ვალდებულებების წარმოშობამდე. იგივე შეიძლება ითქვას საგადასახადო ვალდებულებების შედეგად წარმოშობილ კრედიტორზე სახელმწიფოს სახით, რომელიც, საგადასახადო ვალდებულებების არანებაყოფლობითი ხასიათიდან გამომდინარე, ასევე არასახელშეკრულებო კრედიტორების რიგს მიეკუთვნება.

მხედველობაში ჰქონდა რა საგადასახადო ვალდებულებების არანებაყოფლობითი ხასიათი, ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეზე დაადგინა, რომ ევროპის კავშირის წევრ ქვეყნებს შეუძლიათ მიუთითონ ლეგიტიმურ საჯარო ინტერესზე, როცა ისინი იყენებენ განსაკუთრებულ ზომებს მათი საგადასახადო მოთხოვნების აღსასრულებლად შეზღუდული პასუხისმგებლობის მქონე იურიდიული პირებთან მიმართებაში დამატებითი გარანტიების შექმნით. იმავე მოსაზრებებით ხელმძღვანელობდა გერმანიის ფედერალური საგადასახადო სასამართლოც, როდესაც დაადასტურა, რომ საგადასახადო ვალდებულებების აღსრულებისათვის გათვალისწინებული დამატებითი ღონისძიებები არ ეწინააღმდეგება გერმანიის საკონსტიტუციო სამართლით განმტკიცებულ თანასწორობის პრინციპს.¹

¹ ECJ, Case C-212/97, March 9, 1999, note 37-Centros; Bundesfinanzhof, January 21, 1972, 1972 BStB1.364

მრავალ ქვეყანაში ასეთი დამატებითი ღონისძიების სახით გამოიყენება კომპანიის დირექტორებისა და, ზოგიერთ შემთხვევაში, პარტნიორების პირდაპირი და უშუალო პასუხისმგებლობა კომპანიის საგადასახადო ვალდებულებებისათვის, იმ შემთხვევაში თუ დადგენილია, რომ კომპანიას აღნიშნული ვალდებულებების შესრულება თავად არ შეუძლია.

საქართველოს კანონმდებლობა ასეთ პირდაპირ პასუხისმგებლობას არ ითვალისწინებს, თუმცა მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი ითვალისწინებს კონკრეტულ შემთხვევებს, როცა კომპანიის ვალდებულებებისათვის პასუხისმგებლობა შესაძლებელია კომპანიის დირექტორებსა და პარტნიორებსაც დაეკისროთ.

საწარმოს ვალდებულებებისათვის პარტნიორისა და დირექტორის პასუხისმგებლობის განსაკუთრებული მნიშვნელობის, ასევე, საკასაციო სამართალწარმოების ბუნების გათვალისწინებით, პალატა მიზანშეწონილად მიიჩნევს იმსჯელოს შემდეგზე:

1. კომპანიის დირექტორის პასუხისმგებლობის საკითხი

„მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტის შესაბამისად, კომპანიის დირექტორს აკისრია განსაკუთრებული მოვალეობები კომპანიის წინაშე, რომლებსაც ეწოდება ფილუციური მოვალეობები და რომლებიც, სხვასთან ერთად, მოიცავს დირექტორის მოვალეობას საზოგადოების საქმეებს გაუძღვეს კეთილსინდისიერად, კერძოდ, ზრუნავდეს ისე, როგორც ზრუნავს ანალოგიურ თანამდებობაზე და ანალოგიურ პირობებში მყოფი ჩვეულებრივი, საღად მოაზროვნე პირი და მოქმედებდეს იმ რწმენით, რომ მისი ეს მოქმედება ყველაზე ხელსაყრელია საზოგადოებისათვის („ზრუნვის მოვალეობა“). აღნიშნული მოვალეობა ხშირ შემთხვევაში განმტკიცებულია როგორც კანონით, ისე კომპანიის წესდებით.

ძირითადი მიზანი, რომელიც მისაღწევადაც მიმართულია კომპანიის ხელმძღვანელთა საქმიანობა, არის მოგების მიღება. ეს განპირობებულია იმ გარემოებით, რომ პარტნიორების ძირითადი მიზანი, რის გამოც ისინი ახორციელებენ ინვესტიციებს კომპანიაში, არის საკუთარი ინვესტიციიდან სარგებლის მიღება, რაც გამოიხატება კომპანიის მომგებიანი საქმიანობის შედეგად დივიდენდების განაწილებაში. რაკი კომპანიას ეკისრება საგადასახადო ვალდებულებები, ზრუნვის მოვალეობა ამ ვალდებულებების მინიმუმზაციას კომპანიის დირექტორთა საქმიანობის განუყოფელ ნაწილად აქცევს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, კომპანიის მენეჯმენტის ეფექტურობის შეფასების მნიშვნელოვანი კრიტერიუმი გახდა მათი მხრიდან კომპანიის ოპერაციების ისე დაგეგმვისა და განხორციელების უნარი, რომ მიღწეულ იქნას მაქსიმალური საგადასახადო ოპტიმიზაცია. აღნიშნულიდან კი გამომდინარეობს კითხვა, რა მასშტაბით შეუძლია კომპანიის ხელმძღვანელს დასახოს და განახორციელოს საგადასახადო ოპტიმიზაციის გეგმები და სად გადის ზღვარი,

რომლითაც განისაზღვრება ზრუნვის მოვალეობასთან დირექტორის ქცევის შესაბამისობა სამეწარმეო ურთიერთობების კონტექსტში.

ზრუნვის მოვალეობა მოითხოვს დირექტორისაგან მიიღოს ისეთი გადაწყვეტილებები, რომლებიც გამოიწვევს კომპანიის მოგების გაზრდას. აღნიშნული გადაწყვეტილებები შეიძლება იყოს მაღალი რისკის მატარებელიც და მცდარიც, თუმცა „ბიზნეს გადაწყვეტილების მართებულობის“ პრეზუმფციიდან გამომდინარე, თუ ხელმძღვანელი კეთილგონიერების ფარგლებში მოქმედებს იმ რწმენით, რომ მისი გადაწყვეტილება მიღებულია საზოგადოების საუკეთესო ინტერესების დაცვის მიზნით და ამ გადაწყვეტილების მიღებისას იგი ინფორმირებული იყო იმ ზომით, რაც მას, მოცემულ ვითარებაში საკმარისად მიაჩნდა, ამ გადაწყვეტილების შედეგებისათვის კომპანიის დირექტორი დაცულია პირადი პასუხისმგებლობისაგან.²

თუმცა საწარმოს საგადასახადო ვალდებულებების კონტექსტში ისმის კითხვა, შეიძლება თუ არ კომპანიის მომგებიანობის გაზრდის მიზნით მისი ხელმძღვანელი პირები ჩაერთონ ისეთ საქმიანობაში, რომელიც შედეგად იწვევს საწარმოს მიერ გადასახადების დამალვას, გადასახადებისაგან თავის არიდებას, მიუხედავად იმისა, რომ გადასახადებისაგან თავის არიდებით შესაძლებელია ყველაზე კარგად იქნას მიღწეული მთავარი მიზანი - კომპანიის მოგების გაზრდა. აღნიშნულ კითხვაზე პასუხი ცალსახად უარყოფითია. არსებობს ორი მიზეზი, რომლის გამოც ხელმძღვანელს არა აქვს უფლება დაადგეს ამ გზას: პირველი, გადასახადებისათვის თავის არიდების სქემის განხორციელება იწვევს მისი განმახორციელებლების პირად სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას; მეორე, გადასახადებისათვის თავის არიდების ფინანსური შედეგები შესაძლებელია კატასტროფული აღმოჩნდეს კომპანიისათვის და „მართებული ბიზნეს გადაწყვეტილების“ მიღების სტანდარტი დირექტორს აკისრებს მოვალეობას არ ჩაერთოს გადასახადებისათვის თავის არიდების უკანონო სქემებში.

მართალია, არსებობს მოსაზრება, რომ გადასახადებისაგან თავის არიდების სქემების განხორციელება კომპანიის ხელმძღვანელებს აკისრებს სისხლის სამართლის ან ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას და, აღნიშნულიდან გამომდინარე, მათ კერძო სამართლის ნორმებიდან გამომდინარე კომპანიის წინაშე პასუხისმგებლობა არ უნდა ეკისრებოდეთ, მაგრამ უკანასკნელ ხანს მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში დარენგილი სამართლებრივი პრაქტიკის მიხედვით, კომპანიის ხელმძღვანელების მიერ სისხლის სამართლებრივი დანაშაულის ჩადენა, განსაკუთრებით კორუფციული ქმედებები, დირექტორთა საჯარო ვალდებულებებს, რომ იმოქმედონ კანონის ფარგლებში, გარდაქმნის კომპანიის წინაშე ზრუნვის მოვალეობის შემადგენელ შიდა

² საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სამეწარმეო საზოგადოების დირექტორის პასუხისმგებლობის თავისებურებებთან დაკავშირებით ყურადსაღებია გერმანიის საკანონმდებლო და პრაქტიკული მიდგომები, საქართველოსათვის, როგორც რომანულ-გერმანული სამართლებრივი სისტემის ქვეყნისათვის. შესაბამისად იხ., Merkt in MüKo zum GmbHG, §13,Rn.343; Raiser in Ulmer/Habersack/Löbbecke GmbHG Gr.Komm. 2.Aufl., §13,Rn.51; Fleischer in MüKo zum GmbHG, §43,Rn.276; Walter G. Paefgen in Ulmer/Habersack/Löbbecke GmbHG Gr.Komm. 2.Aufl., §43,Rn.214; Haas/Ziemons in Michalski GmbHG Kommentar, 2.Aufl. §43,Rn.34; BGHZ 173, S.246; Zöllner /Noack in Baumbach/Hueck GmbHG Kommentar, 20.Aufl., §43,Rn.62a; Paefgen DB 2007, S1910f.

ვალდებულებადაც³. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კომპანიის ხელმძღვანელებს აქვთ ვალდებულება გაზარდონ კომპანიის მოგება, მაგრამ ეს უნდა განახორციელონ მხოლოდ კანონით დადგენილი ქცევის წესის ფარგლებში.

მოცემულ საქმეში ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს მიერ კომპანიის დირექტორის გ. კ-ის სისხლის სამართლის საქმეზე სასამართლოს მიერ გამოტანილი განაჩენის საფუძველზე დადგენილია, რომ გ. კ-მ, კომპანიის პარტნიორებთან მ. კ-სთან და თ. ფ-ასთან ერთად, თავი აარიდა კომპანიის გადასახადების, კერძოდ, 68 582 ლარის ოდენობის გადასახადის გადახდას. გ. კ-ს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 12 სექტემბრის გადაწყვეტილება არ გაუსაჩივრებია, შესაბამისად, მასთან დაკავშირებით სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები საკასაციო სასამართლოსთვის სავალდებულოდ მიიჩნევა.

საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ კომპანიის გადასახადების გადახდისაგან თავის არიდებაში მონაწილეობით დირექტორმა გ. კ-მ დაარღვია ზრუნვის მოვალეობა კომპანიის წინაშე, რაც იწვევს „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტით გათვალისწინებულ შედეგებს, კერძოდ, **ზრუნვის მოვალეობის დარღვევით საზოგადოების წინაშე წარმოშობილი ზიანისათვის დირექტორი პასუხს აგებს მთელი თავისი ქონებით, პირდაპირ და უშუალოდ.**

საზოგადოების უარი დირექტორის მიმართ რეგრესული ანაზღაურების მოთხოვნაზე ან საზოგადოების კომპრომისი ბათილია, თუ ანაზღაურება აუცილებელია საზოგადოების კრედიტორთა დასაკმაყოფილებლად. **უფრო მეტიც, თუ ანაზღაურება აუცილებელია, საზოგადოების დირექტორის ვალდებულება არ წყდება იმის გამო, რომ ის მოქმედებდა პარტნიორთა გადაწყვეტილებების შესასრულებლად.**

ამრიგად, თუ ანაზღაურება აუცილებელია საზოგადოების კრედიტორთა დასაკმაყოფილებლად, საზოგადოება ვალდებულია მოითხოვოს ზრუნვის მოვალეობის დარღვევით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება დირექტორისაგან.

მოცემულ შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილია, რომ წარმოშობილი საგადასახადო ვალდებულებების შესრულების საშუალება კომპანიას არ გააჩნია და საწარმო, არსებითად, გადახდისუუნაროა.

ამგვარ შემთხვევაში, როდესაც დადგენილია, რომ: ა) საწარმოს გააჩნია საგადასახადო ვალდებულება; ბ) საწარმოს არ შესწევს ამ ვალდებულების გადახდის უნარი; გ) სახეზეა ისეთი ვითარება, როცა ანაზღაურება აუცილებელია სახელმწიფოს, როგორც კრედიტორის დასაკმაყოფილებლად, კომპანია ვალდებულია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება დირექტორისაგან. მოცემულ შემთხვევაში, ასეთი მოთხოვნა დირექტორის მიმართ კომპანიას არ დაუყენებია.

ასეთ შემთხვევაში, „მეწარმეთა კანონის“ მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტის შესაბამისად, კრედიტორი უფლებამოსილია მოსთხოვოს საზოგადოებას დააყენოს დირექტორის მიმართ ანაზღაურების მოთხოვნა. იმავე კანონის ნორმებიდან გამომდინარე,

³ Wolfgang Schön, Tax and Corporate Governance at 40, MPI Studies on Intellectual Property, Competition and Tax Law, Volume 3, Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and Tax Law, Springer – Verlag Berlin Heidelberg (2008)

საზოგადოების სახელით დირექტორის პასუხისმგებლობის მოთხოვნის უფლება აქვთ როგორც საზოგადოების სხვა დირექტორებს (დირექტორთა საბჭოს), ისე პარტნიორებსაც.

მოცემულ შემთხვევაში დადგენილია, რომ საწარმოს ჰყავს ერთი დირექტორი და ორი პარტნიორი, რომლებიც თავად არიან პასუხისმგებლობის სუბიექტები. ამიტომ **საკასაციო პალატამ პასუხი უნდა გასცეს კითხვას**, შესაძლებელია თუ არა ასეთ შემთხვევაში, როცა აშკარაა, რომ საწარმოსათვის მისი დირექტორის მიმართ პასუხისმგებლობის დაყენების მოთხოვნას კრედიტორის მხრიდან არავითარი შედეგი არ ექნება, კრედიტორმა მის მიმართ საზოგადოების ვალდებულების შესრულება მოითხოვოს უშუალოდ საზოგადოების დირექტორისაგან?

საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტის შინაარსიდან გამომდინარე, რომელიც საწარმოს უარს დირექტორისაგან რეგრესული ანაზღაურების მოთხოვნაზე ბათილად მიიჩნევს, თუ ასეთი ანაზღაურება საზოგადოების კრედიტორთა დასაკმაყოფილებლად აუცილებელია, დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების არსებობის პირობებში, სახელმწიფოს, როგორც კრედიტორს უფლება აქვს უშუალოდ მოთხოვოს ანაზღაურება დირექტორისგან. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ზემოაღნიშნული ნორმის შინაარსიდან გამომდინარე, **ასევე ნათელია, რომ კომპანიის დირექტორის პასუხისმგებლობა საწარმოს ვალდებულებების მიმართ სუბსიდიურია**, ე.ი. მის მიმართ კრედიტორის მხრიდან მოთხოვნა შესაძლებელია დადგეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ **საზოგადოებას კრედიტორის დაკმაყოფილების საშუალება არ გააჩნია**.

რაც შეეხება კრედიტორის წინაშე დირექტორის ვალდებულების მოცულობას, აღნიშნულის განსაზღვრისას სააპელაციო სასამართლომ გ. კ-ს დააკისრა სუბსიდიური პასუხისმგებლობა კომპანიის მიმართ დარიცხული გადასახადის მხოლოდ ძირითადი თანხის ოდენობით, საგადახადო კოდექსით გათვალისწინებული საურავის ნაწილში კი უარი უთხრა.

საკასაციო სასამართლო იზიარებს სსიპ შემოსავლების სამსახურის პოზიციას, რომ დირექტორს უნდა დაეკისროს საგადასახდო კოდექსის 272-ე მუხლით გათვალისწინებული საურავის გადახდაც შემდეგ გარემოებათა გამო:

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ პირგასამტეხლო წარმოადგენს ვალდებულების შესრულების მიმართ მხარის შესაბამისი ინტერესის უზრუნველყოფის საშუალებას, რომლის გადახდის ვალდებულების წარმოშობა დაკავშირებულია ვალდებულების დარღვევასთან. პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება დამოუკიდებელია ზიანის მიყენების ფაქტის მტკიცებისაგან ანუ, პირგასამტეხლოს მოთხოვნისათვის კრედიტორს არ ეკისრება მიყენებული ზიანის დამტკიცების ვალდებულება. პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება კრედიტორს ყოველთვის გააჩნია, მიუხედავად იმისა, განიცადა თუ არა მან ზიანი. მთავარია ვალდებულების დარღვევის ფაქტი. პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება და ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი კრედიტორის ერთი და იგივე

ინტერესის დაკმაყოფილებისაკენ არიან მიმართული, დამოუკიდებელ მოთხოვნებად რჩებიან⁴.

პირგასამტეხლო ეკისრება მხარეს იმ დროიდან, როდესაც უნდა ყოფილიყო შესრულებული დარღვეული ვალდებულება – ამ ვალდებულების შესრულებამდე. პირგასამტეხლოს ოდენობის განსაზღვრისას ყურადღება ექცევა რამდენიმე გარემოებას. მათ შორის: ა) პირგასამტეხლოს, როგორც სანქციის ხასიათის მქონე ინსტრუმენტის ფუნქციას, თავიდან აიცილოს დამატებით ვალდებულების დამრღვევი მოქმედებები; ბ) დარღვევის სიმძიმესა და მოცულობას და კრედიტორისათვის წარმოქმნილი საფრთხის ხარისხს; გ) ვალდებულების დამრღვევი პირის ბრალეულობის ხარისხს; დ) პირგასამტეხლოს ფუნქციას, მოიცვას თავის თავში ზიანის ანაზღაურება. პირგასამტეხლოს ოდენობაზე მსჯელობისას გასათვალისწინებელია მოვალის მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობის ხანგრძლივობა.

პირგასამტეხლო დამატებითი (აქცესორული) ვალდებულებაა, რაც იმას ნიშნავს, რომ მისი წარმოშობა და ნამდვილობა ძირითადი ვალდებულების არსებობაზეა დამოკიდებული.

ქართულ კანონმდებლობაში პირგასამტეხლოს ორმაგი ფუნქცია გააჩნია: ერთი მხრივ, მას ვალდებულების ჯეროვანი შესრულების უზრუნველსაყოფად პრევენციული დატვირთვა აქვს ანუ, პირგასამტეხლოს დაკისრების რისკი ფსიქოლოგიურად ზემოქმედებს ვალდებულ პირზე და აიძულებს ვალდებულება ჯეროვნად შეასრულოს. პირგასამტეხლოს ფსიქოლოგიური ზემოქმედების ეფექტი სწორედ იმაში ვლინდება, რომ ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, ვალდებულ პირს რეპრესიული ხასიათის სანქცია ეკისრება.

პირგასამტეხლოს მეორე ფუნქცია განცდილი ზიანის მარტივად და სწრაფად ანაზღაურებაში მდგომარეობს. იგი ერთგვარ სანქციასაც წარმოადგენს. ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, სანქციად ქცეული პირგასამტეხლო ვალდებულ პირს უპირობოდ ეკისრება, მიუხედავად იმისა, განიცადა თუ არა კრედიტორმა ზიანი ამ დარღვევის შედეგად.

წარმოშობის საფუძვლების მიხედვით განასხვავებენ კანონისმიერ და სახელშეკრულებო პირგასამტეხლოს. კანონისმიერად ითვლება პირგასამტეხლო, რომელიც ნორმატიული აქტითაა დადგენილი. მასასადამე, პირგასამტეხლოს კვალიფიკაციისათვის კანონისმიერ ან სახელშეკრულებო პირგასამტეხლოდ – გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება, თუ ვისი ნებით არის იგი წარმოშობილი (კანონმდებლის თუ მხარეთა შეთანხმებით).

კანონისმიერი პირგასამტეხლოს სახელშეკრულებო პირგასამტეხლოსაგან განმასხვავებელ ერთ-ერთ ძირითად ნიშნად მისი კონკრეტული ხასიათი გვევლინება. ყოველი ასეთი კანონისმიერი პირგასამტეხლო გათვალისწინებულია იმ კონკრეტული შემთხვევისათვის, რომლისთვისაც არის იგი დადგენილი კანონმდებლის მიერ. მეორე

⁴ საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ პირგასამტეხლოს თავისებურებებთან დაკავშირებით ყურადღებას იმსახურებს გერმანიის საკანონმდებლო და პრაქტიკული მიდგომები, საქართველოსათვის, როგორც რომანულ-გერმანული სამართლებრივი სისტემის ქვეყნისათვის. შესაბამისად იხ., Gottwald, in MüKo BGB, 6. Aufl. Band II §340,Rn.15; Rieble in Staudinger BGB Komm, Buch 2, Neubearbeitung 2009, §340,Rn.71; BGH NJW 1975, S. 164f. Walchner in Dauner-Lieb/Langen BGB Komm. 2.Aufl.,Rn.6; BGH NJW 1963, S.1197.

განმასხვავებელ ნიშნად, მისი განსაზღვრულობა გვევლინება - კანონმდებელი ყოვეთვის ადგენს მის ან კონკრეტულ ოდენობას, ანდა წესს, რომლის მიხედვითაც უნდა იქნეს განსაზღვრული კანონისმიერი პირგასამტეხლოს ოდენობა.

საურავი, ისევე როგორც ჯარიმა, წარმოადგენს პირგასამტეხლოს ერთ-ერთ სახეს. იგი უმეტესად იმ შემთხვევაში გამოიყენება, როდესაც ვალდებული პირი არ ასრულებს ვალდებულებას დადგენილ დროში. ჯარიმისაგან განსხვავებით, შესრულების ვადის გადაცილებისათვის საურავის სახით დადგენილი პირგასამტეხლოს თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ იგი იძლევა ვალდებულების შესრულებისა და პირგასამტეხლოს მოთხოვნის კუმულაციის შესაძლებლობას. **საურავი იცავს კრედიტორის იმ ინტერესს, რომელიც მას ვალდებულების დროული შესრულების მიმართ გააჩნია.** კანონისმიერი პირგასამტეხლო გათვალისწინებულია, მაგალითად, საქართველოს ორგანული კანონის „შრომის კოდექსის“ 31-ე მუხლის მე-3 პუნქტით, რომელიც ითვალისწინებს დამსაქმებლის ვალდებულებას გადაუხადოს დასაქმებულს ანგარიშსწორების დაყოვნების ყოველი დღისათვის დაყოვნებული თანხის 0,07 პროცენტი (იხ., სუს 07.11.2011წ.-ის განჩინება №ას-1298-1318-2011). ასევე, საქართველოს მთავრობის 2012 წლის 14 მაისის სახელმწიფო სადაზღვევო პროგრამების ფარგლებში სამედიცინო და სადაზღვევო მომსახურების მიწოდების წესების დამტკიცების შესახებ №177 დადგენილების მე-3 მუხლის მე-3 პუნქტის „ყ“ ქვეპუნქტი ადგენს ქვევის იმგვარ წესს, რომლის თანახმად, მზღვეველი ვალდებულია, მიმწოდებლისა და აფთიაქისათვის შესრულებული სამუშაოს ანაზღაურების ამ წესით გათვალისწინებული გადახდის ვადის გადაცილების შემთხვევაში, მიმწოდებლისა და აფთიაქის სასარგებლოდ გადაიხადოს 2014 წლის 8 აგვისტომდე პერიოდზე ასანაზღაურებელი თანხის 0,1%, ხოლო 2014 წლის 8 აგვისტოდან შემდგომ პერიოდზე – ასანაზღაურებელი თანხის 0,02%, ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე. ჯარიმის გადახდა არ ათავისუფლებს მზღვეველს მთლიანი თანხის გადახდის ვალდებულებისაგან (იხ., სუს 02.02.2015წ.-ის განჩინება №ას-1171-1116-2014; სუს 24.03.2014წ.-ის განჩინება №ას-1284-1226-2013).

შესრულებისა და საურავის მოთხოვნა კრედიტორს არ ართმევს უფლებას მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურებაც. შესრულების ვადის გადაცილებისათვის დადგენილი საურავი იმავე ინტერესს მოიცავს, რასაც ვალდებულების შესრულების ვადის გადაცილებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურება. ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, კრედიტორს შეუძლია აირჩიოს - მოითხოვოს დამდგარი ზიანის ანაზღაურება, პირგასამტეხლოს გადახდევინება თუ ორივე. ზიანის სრული ოდენობით ანაზღაურების და პირგასამტეხლოს კუმულაცია დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც პირგასამტეხლო და ზიანი კრედიტორის ერთი და იგივე ინტერესების დაკმაყოფილებას არ გულისხმობს.

საურავის თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში კონკრეტულ ოდენობაში ან პროცენტებში დადგენილი საურავი ერიცხება მოვალეს ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე და ამით აიძულებს შეასრულოს ვალდებულება. ჯარიმისაგან განსხვავებით, საურავის დროს ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფი ფუნქცია უფრო ნათლად ჩანს, რაც იმაში გამოიხატება, რომ იგი განაგრძობს დარიცხვას ვალდებულების დარღვევის შემდეგაც. საურავი ირიბი იძულებითი ხასიათის ღონისძიებაა: ვალდებულმა პირმა იცის, რაც უფრო მეტი დრო

გავა და რაც უფრო გვიან შეასრულებს ვალდებულებას, მით მძიმე იქნება მისი ფინანსური ტვირთი.

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ განსახილველი შემთხვევის მიმართ გამოყენებული უნდა იქნეს საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლის მიხედვით განსაზღვრული კანონისმიერი პირგასამტეხლო. კერძოდ, აღნიშნული მუხლის თანახმად, საურავი არის საგადასახადო სანქცია, რომელიც პირს ერიცხება საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილ ვადაში გადასახადის გადაუხდელობისათვის.

საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ საურავი ერიცხება გადაუხდელი გადასახადის თანხას ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე, რაც მიმართულია ბიუჯეტის მიერ მისაღები კუთვნილი თანხების გადაუხდელობით მიყენებული ზიანის ანაზღაურებისაკენ. იგი გადაიხდება გადასახადის ძირითად თანხასთან ერთად ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე დამატებით გადასახდელი თანხის სახით, შეადგენს კანონით განსაზღვრული გადასახდელი თანხის გარკვეულ პროცენტს. მისი ოდენობა საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად (28.12.2012წ.-მდე მოქმედი რედაქცია) შეადგენდა 0,07%-ს. საურავი მისი სამართლებრივი ბუნებით არის გადასახადის გადაუხდელობის შედეგად დარიცხული ფულადი საზღაური, მიყენებული ზიანის შედეგად წარმოშობილი ერთობლივად გადასახდელი თანხა.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 420-ე მუხლი ითვალისწინებს სასამართლოს მიერ პირგასამტეხლოს ოდენობის შემცირების შესაძლებლობას. პირგასამტეხლოს შემცირებისას სასამართლო მხედველობაში იღებს მხარის ქონებრივ მდგომარეობასა და სხვა გარემოებებს, კერძოდ, იმას, თუ როგორია შესრულების ღირებულების, მისი შეუსრულებლობისა და არაჯეროვანი შესრულებით გამოწვეული ზიანის თანაფარდობა პირგასამტეხლოს ოდენობასთან. პირგასამტეხლოს შეუსაბამობის კრიტერიუმად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, შეიძლება ჩაითვალოს ისეთი გარემოებები, როგორცაა ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირგასამტეხლოს შეუსაბამოდ მაღალი პროცენტი, პირგასამტეხლოს თანხის მნიშვნელოვანი გადაჭარბება ვალდებულების შეუსრულებლობით გამოწვეულ შესაძლო ზიანზე, ვალდებულების შეუსრულებლობის ხანგრძლივობა და სხვა (იხ. სუსგ 28.12.2012წ. საქმე Nას-1560-1463-2012; სუსგ 16.05.2014წ.-ის საქმე Nას-1200-1145-2013).

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ სკ-ის 420-ე მუხლით გათვალისწინებული მოწესრიგება, გამოიყენება მხოლოდ მხარეთა შეთანხმებით გათვალისწინებულ პირგასამტეხლოსთან მიმართებით და ვერ იქნება გამოყენებული განსახილველი შემთხვევის მიმართ, რადგან სასამართლოს არ შეუძლია შეამციროს კანონით დადგენილი პირგასამტეხლოს ოდენობა. ნორმატიულად განსაზღვრული პირგასამტეხლოს ოდენობის სასამართლოს მიერ შემცირების შეუძლებლობის შესახებ იხ., სუს 02.02.2015წ.-ის განჩინება საქმე Nას-1171-1116-2014; სუს 24.03.2014წ.-ის განჩინება საქმე N ას-1284-1226-2013.

2. კომპანიის პარტნიორის პასუხისმგებლობის საკითხი

„მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი კომპანიის კრედიტორების წინაშე კომპანიის პარტნიორის პირადი პასუხისმგებლობის შესაძლებლობას ითვალისწინებს მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტით, რომლის თანახმად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტნიორები კრედიტორების წინაშე პასუხს აგებენ პირადად, თუ ისინი ბოროტად გამოიყენებენ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სამართლებრივ ფორმებს.

პარტნიორის პირადი პასუხისმგებლობის აღნიშნული წესი გამომდინარეობს იმ დოქტრინიდან, რომელსაც სამეწარმეო სამართალში „კორპორატიული საფარველის გაჭოლვის“ ან სხვაგვარად, „გამჭოლი პასუხისმგებლობის“ დოქტრინა ეწოდება.

„გამჭოლი პასუხისმგებლობის“ გამოყენების საჭიროება, როგორც წესი, წარმოიშობა იმ შემთხვევაში, როცა ვალდებულება წარმოეშვა კომპანიას, მაგრამ იგი არ არის გადახდისუნარიანი. კრედიტორი, გადახდისუნარიანი პირის ძიებაში, უჩივის კომპანიის პარტნიორს და მიუთითებს, რომ ამა თუ იმ მიზეზის გამო, ის პირადად აგებს პასუხს კომპანიის სახელით წარმოშობილი ვალდებულებებისათვის. ასეთ შემთხვევაში, როდესაც კომპანია გადახდისუნაროა და კრედიტორი ითხოვს გადახდას პარტნიორისაგან, სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს, ვალდებულების შეუსრულებლობით წარმოშობილი დანაკარგი მესამე პირს თუ პარტნიორს დააკისროს. ყოველ ასეთ შემთხვევაში შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრინციპის უპირობო გამოყენება გამოიწვევდა შედეგს, რომელიც ყოველთვის კრედიტორს აზარალებს.

„გამჭოლი პასუხისმგებლობის“ გამოყენების საფუძვლები პირველად განმარტებულ იქნა ამერიკის შეერთებული შტატების სასამართლოების მიერ. აღნიშნული განმარტების მიხედვით, გამჭოლი პასუხისმგებლობა გამოიყენება, როდესაც პარტნიორის მხრიდან ადგილი აქვს მოტყუებას, შეცდომაში შეყვანას ან მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებას (fraud, misrepresentation, illegality). მოგვიანებით, სამოსამართლო სამართალი განეგრცო აღნიშნულ თემაზე და გამჭოლი პასუხისმგებლობის გამოყენების საფუძვლად მიიჩნია ისეთი შემთხვევები, როცა კომპანია წარმოადგენს პარტნიორის ხელში „ინსტრუმენტს“, პარტნიორის „ალტერ ეგოს“ ან „ფიქციას“.

გამჭოლი პასუხისმგებლობის გამოყენების ერთ-ერთი ფართოდ გავრცელებული საფუძველია კომპანიის „არაადექვატური კაპიტალიზაცია“. გამჭოლი პასუხისმგებლობის გამოყენების მიზნებისათვის არაადექვატური კაპიტალიზაცია არ გულისხმობს კანონით დადგენილი მინიმალური კაპიტალის ქონას (მრავალ ქვეყანაში, საქართველოს ჩათვლით, ასეთი მოთხოვნა კომპანიების მიმართ აღარ არსებობს). არაადექვატურ კაპიტალიზაციაში იგულისხმება ის შემთხვევა, როცა კომპანიის კაპიტალი ძალიან მცირე ან შეუსაბამოა იმ კომპანიის საქმიანობის სახისათვის და იმ რისკების დასაზღვევად, რომელსაც კომპანიის ბიზნეს საქმიანობა წარმოშობს. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, აქ იგულისხმება მოსალოდნელი ეკონომიკური საჭიროებები და არა ფორმალურ-სამართლებრივი მოთხოვნები. „არაადექვატური კაპიტალიზაციის“ ელემენტს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება არანებაყოფლობით კრედიტორებთან მიმართებაში პარტნიორის გამჭოლი პასუხისმგებლობის გამოყენებისას.

გამჭოლი პასუხისმგებლობის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტია „კორპორაციული ფორმალობების დაუცველობა“. ამ ელემენტის დარღვევაა როცა არ ხდება დირექტორებისა და პარტნიორების კრებების მოწვევა და/ან ჩატარება, როცა პარტნიორებისა და დირექტორების მმართველობითი და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებები არ არის ნათლად გამიჯნული, როცა ხდება პარტნიორებისა და კომპანიის ქონების აღრევა, როცა კომპანიის სახსრები გამოიყენება პარტნიორთა პირადი მიზნებისათვის, ხოლო პირადი ხარჯები მიიჩნევა კომპანიის ხარჯებად ბუღალტრული ანგარიშგების წესების დარღვევით, ან როცა არ ხდება სათანადო ბუღალტრული და ფინანსური ანგარიშგება და შესაბამისი დოკუმენტაციის წარმოება.

საგადასახადო ვალდებულებების კონტექსტში გამჭოლი პასუხისმგებლობა გამოიყენება, როცა კომპანიის პარტნიორების საქმიანობა მიმართულია გადასახადებისაგან თავის არიდების სქემების შექმნისაკენ და კომპანია გამოიყენება, როგორც გადასახადებისაგან თავის არიდების „ინსტრუმენტი“.⁵

როგორც უკვე აღნიშნა, „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი კომპანიის პარტნიორთა გამჭოლ პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს მაშინ, როდესაც ისინი ბოროტად იყენებენ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სამართლებრივ ფორმას.

საკასაციო პალატას **მიაჩნია**, რომ აღნიშნულინორმა ფართოდ განიმარტება და თავის თავში მოიცავს არა მხოლოდ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის კორპორაციული ფორმის ბოროტად გამოყენებას (მაგ., კორპორაციის, როგორც მხოლოდ პარტნიორის მიზნის მისაღწევი „ინსტრუმენტის“ დანიშნულებით გამოყენება; „კორპორაციული ფორმალობების დაუცველობა“; კორპორაციის, როგორც პარტნიორის „ალტერ ეგოს“ არსებობა), არამედ თავად შეზღუდული პასუხისმგებლობის, **როგორც პასუხისმგებლობის ელემენტის, ბოროტად გამოყენებას**, რაც გულისხმობს პარტნიორის მიერ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის პრივილეგიის მარტოოდენ სხვისი ინტერესების საზიანოდ გამოყენებას და საკუთარი ეკონომიკური რისკებისა და დანაკარგის სხვაზე გადაკისრებას კრედიტორის განზრახ შეცდომაში შეყვანით.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ პარტნიორის მიერ შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის ბოროტად გამოყენება სახეზეა, როცა შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტნიორი საზოგადოებაში უშუალოდ ხელმძღვანელობს და ახორციელებს ისეთ საქმიანობას, რომელიც მიზნად ისახავს გადასახადებისაგან თავის არიდებას, ანუ როცა საზოგადოება პარტნიორის მიერ გამოიყენება არადეკლარირებული შემოსავლის მაგენერირებელი წყაროს დანიშნულებით. აღნიშნული გარემოებების მტკიცების ტვირთი ეკისრება მოსარჩელეს.

⁵ საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სამეწარმეო საზოგადოების პარტნიორის პასუხისმგებლობის თავისებურებებთან დაკავშირებით ყურადსაღებია გერმანიის საკანონმდებლო და პრაქტიკული მიდგომები, საქართველოსათვის, როგორც რომანულ-გერმანული სამართლებრივი სისტემის ქვეყნისათვის. შესაბამისად იხ., Fastrich in Baumbach/Hueck GmbHG Kommentar, 20.Aufl., §13,Rn.45; Wiedmann ZGR 2003,283,288; BGH GmbHR 1986, S.78; BGH GmbHR 1994, S.390; BGH GmbHR 2006,S.426; BGH GmbHR 2007, S.927; Bayer/Lutter in Lutter/Hommelhoff GmbHG Komm.,18.Aufl. §13,Rn.19; BGH GmbHR 2008, S.805; Altmeppen ZIP 2008, S.1205f; Heeg/Manthey GmbHR 2008, S.800f; Altmeppen in Roth/Altmeppen GmbHG Komm. 7.Aufl., §13,Rn.149; Altmeppen, Abschied von Durchgriff in “Kapitalgesellschaft” NJW 2007, s.2657; BGH GmbHR 2007, S.927; Liebischer in MüKo zum GmbHG Anh. §13,Rn.593.

მოცემულ საქმეში სააპელაციო სასამართლომ დაადგინა, რომ მ. კ-ე და თ. ფ-ა წარმოადგენდნენ საზოგადოების პარტნიორებს. სასამართლომ მ. კ-ისა და თ. ფ-ას მიმართ წარმოებულ სისხლის სამართლის საქმეზე სასამართლო განაჩენის საფუძველზე დაადგინა, რომ მ. კ-მ და თ. ფ-ამ განზრახ თავი აარიდეს გადასახადებს, კერძოდ მ. კ-მ თავი აარიდა 68 582 ლარის ოდენობის გადასახადის გადახდას, ხოლო თ. ფ-ამ მონაწილეობა მიიღო მხოლოდ 2007-2008 წლების, ანუ 60 814 ლარის გადასახადისაგან თავი არიდებაში.

სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹⁷ მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, მოპასუხეთა მიმართ კანონიერ ძალაში შესულ სასამართლო განაჩენში მითითებული ფაქტები დადასტურებულია, რასაც არ იზიარებს საკასაციო სასამართლო. საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ მოცემულ შემთხვევაზე არ ვრცელდება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ზემოაღნიშნული ნორმა, რადგან, როგორც ზემოთ აღინიშნა, მოცემულ საქმეში კომპანიის პარტნიორების პასუხისმგებლობის საფუძველია არა სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლი (დელიქტური ვალდებულება), არამედ ურთიერთობის მომწესრიგებელი სპეციალური ნორმა - „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტი. შესაბამისად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 106-ე მუხლის შინაარსიდან გამომდინარე, ამ საქმესთან მიმართებაში სისხლის სამართლის საქმეზე განაჩენი წარმოადგენს მხოლოდ ერთ-ერთ მტკიცებულებას და იგი საჭიროებს შეფასებას სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლიობაში.

მ. კ-ის საკასაციო საჩივარი საკასაციო სასამართლოს მიერ განუხილველად იქნა დატოვებული, ამიტომ, მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, საკასაციო სასამართლოსთვის მ. კ-ის მიმართ სააპელაციო სასამართლოს მიერ სასამართლოს განაჩენის საფუძველზე დადგენილ ფაქტები სავალდებულოა.

სასამართლოს განაჩენით კი, დადასტურებულია, რომ მ. კ-ე ახორციელებდა შპს „თ. და კ-ის“ ფაქტობრივ ხელმძღვანელობას და წყვეტდა საზოგადოების საქმიანობასთან დაკავშირებულ ყველა მნიშვნელოვან საკითხს, ქირაობდა თანამშრომლებს, უხდიდა მათ ხელფასს, ხელმძღვანელობდა მათ საქმიანობას, შემოჰქონდა საქონელი, ადგენდა საქონლის სარეალიზაციო ფასს, ატარებდა ყოველთვიურ აღწერებს. ფირმის საბუღალტრო დოკუმენტაცია მოუწესრიგებელი იყო, მოუწესრიგებელი იყო ხელფასების გაცემა. არ ხდებოდა სახელფასო უწყისების წარმოება, თანამშრომლებს ხელფასები ძირითადად ხელზე ეძლეოდათ მ. კ-ის მხრიდან და ეს ძირითადად ხდებოდა ნავაჭრი თანხიდან. საგადასახადო შემოწმებისას გამოვლენილ იქნა ე.წ. შავი ჩანაწერები. შემოწმებით გაირკვა, რომ საზოგადოება კანონმდებლობით გათვალისწინებული ფორმითა და წესით არ ახორციელებდა ბუღალტრულ აღრიცხვას და სახელმწიფო ბიუჯეტთან ანგარიშსწორებას. შემოწმებით დადგინდა, რომ საზოგადოებას დამალული ჰქონდა ბიუჯეტის კუთვნილი გადასახადები (იხ. ს.ფ. 24-40).

ზემოაღნიშნულდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლო მ. კ-სთან დაკავშირებით იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობას, რომ მ. კ-ის ქმედებები წარმოადგენს პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სამართლებრივი ფორმის ბოროტად გამოყენებას და შემოსავლების სამსახურის წინაშე მისი პასუხისმგებლობა უნდა

განისაზღვროს „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტით დადგენილი წესით.

საკასაციო სასამართლო ასევე იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობას, რომ მ. კ-ის პასუხისმგებლობა კომპანიის ვალდებულებების მიმართ სუბსიდიურია.

ამასთან, საკასაციო სასამართლო ვერ გაიზიარებს სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობას იმის თაობაზე, რომ პარტნიორი პასუხს აგებს მხოლოდ კომპანიის ძირითადი საგადასახადო დავალიანების მოცულობით და მასში არ შედის გადასახადებზე დარიცხული ჯარიმა-საურავები. საკასაციო პალატა მიუთითებს ამავე გადაწყვეტილებაში მოცემულ მსჯელობაზე, რომელიც შეეხება ძირითადი საგადასახადო დავალიანების გადაუხდელობის გამო, კომპანიის დირექტორისათვის საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლის შესაბამისად საურავის დაკისრების მართლზომიერებას და სრულად იზიარებს სსიპ შემოსავლების სამსახურის პოზიციას პარტნიორისათვის საურავის გადახდის დაკისრების ნაწილში.

ხოლო რაც შეეხება მ. კ-ისა და გ. კ-ის პასუხისმგებლობის ფორმას, საკასაციო პალატა **პასუხისმგებლობის სოლიდარული ფორმის** მნიშვნელობიდან და აგრეთვე, საკასაციო სამართალწარმოების ბუნების გათვალისწინებით, მიზანშეწონილად მიიჩნევს იმსჯელოს როგორც მ. კ-ისა და გ. კ-ის პასუხისმგებლობის ფორმაზე ისე, ზოგადად სოლიდარული პასუხისმგებლობის დაკისრების თავისებურებებზე.

ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობათა უმეტესობა მარტივი სახისაა და როგორც წესი, მასში მონაწილეობს ერთი კრედიტორი და ერთი მოვალე. როგორც 316-ე მუხლის დანაწესიდან ჩანს, ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის საკანონმდებლო მოდელიც, ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობებში ერთი მოვალისა და ერთი კრედიტორის არსებობის პრეზუმფციიდან გამომდის. დღევანდელ ეკონომიკურ-სამართლებრივ რეალობაში სულ უფრო მეტად შეიმჩნევა რთულ ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობათა მატების ტენდენცია, რომელშიც ერთ ან მეორე მხარეზე, ან ორივეზე ერთდროულად რამდენიმე კრედიტორი ან მოვალე მონაწილეობს.

სოლიდარული ვალდებულება ვალდებულებით - სამართლებრივ ურთიერთობებში პირთა სიმრავლის ყველაზე გავრცელებული და რთული სახეა.

სოლიდარული ვალდებულების არსებობა (კრედიტორთა ან მოვალეთა სიმრავლე) რამდენიმე წინაპირობას უკავშირდება. უპირველეს ყოვლისა, აუცილებელია, ვალდებულების ერთ-ერთ მხარეზე რამდენიმე პირის მონაწილეობა. ამასთან, იმის მიხედვით, თუ ვალდებულების რომელ მხარეზე მონაწილეობს სოლიდარულად რამდენიმე პირი, თითოეულს ერთი და იმავე მოვალის მიმართ გააჩნდეს ვალდებულების შესრულების მოთხოვნის უფლება, ანდა თითოეულ მათგანს ერთი და იმავე კრედიტორის მიმართ ვალდებულების შესრულების ვალდებულება.

სწორედ ის ფაქტი, რომ სოლიდარულ ვალდებულებაში მონაწილე რამდენიმე პირთაგან თითოეულს მთლიანი ვალდებულების შესრულება ეკისრება, ანდა თითოეული მთლიანი ვალდებულების შესრულების მოთხოვნაზეა უფლებამოსილი, განასხვავებს სოლიდარულ ვალდებულებას წილადი ვალდებულებისაგან. ვალდებულებაში წილობრივად მონაწილე ნებისმიერ პირს ვალდებულების შესრულება

მხოლოდ კუთვნილი წილის ფარგლებში შეუძლია მოითხოვოს და შესაბამისად, მას მხოლოდ ამ წილის ოდენობით ეკისრება შესრულების ვალდებულება.

ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობებში მონაწილე პირთა უფლება-მოვალეობები შესაძლებელია ორ ნაწილად დავყოთ - „გარე“ და „შიდა“ ურთიერთობიდან გამომდინარე უფლებებად და მოვალეობებად. „გარე“ ურთიერთობა გულისხმობს იმ უფლება-მოვალეობებს, რომლებიც ვალდებულების ერთ-ერთ მხარეზე მონაწილე რამდენიმე პირს ვალდებულების მეორე მხარის მიმართ გააჩნია. რაც შეეხება შიდა ურთიერთობას, იგი ვალდებულების ერთ-ერთ მხარეზე მონაწილე პირთა უფლება-მოვალეობებს მოიცავს ერთმანეთთან მიმართებაში.

როგორც წილადი, ასევე სოლიდარული ვალდებულების შემთხვევაში ვალდებულების არსიდან ნათლად გამომდინარეობს წილობრივად, ანდა სოლიდარულად მონაწილე თითოეული სუბიექტის უფლება-მოვალეობათა ოდენობა „გარე“ ურთიერთობაში. განსხვავებულ სურათთან გვაქვს საქმე ვალდებულებაში მონაწილე ამ რამდენიმე სუბიექტის „შიდა“ ურთიერთობასთან დაკავშირებით. „გარე“ ურთიერთობაში წილობრივი ან სოლიდარული უფლებამოსილება თუ ვალდებულება იმისგან დამოუკიდებლად არსებობს, თუ როგორ აქვთ მოწესრიგებული „შიდა“ ურთიერთობები ვალდებულების ერთ-ერთ მხარეზე მონაწილე რამდენიმე პირს. შესაბამისად, შესაძლებელია ვალდებულებაში სოლიდარულად, ანდა წილობრივად მონაწილე პირებს „შიდა“ ურთიერთობა სრულიად განსხვავებულად ჰქონდეთ დარეგულირებული. „შიდა“ ურთიერთობა მხოლოდ „გარე“ ურთიერთობის შეწყვეტის შემდეგ ხდება აქტუალური. სწორედ „შიდა“ ურთიერთობებით დადგენილი წილი განსაზღვრავს იმას, თუ საბოლოოდ ვინ რა ოდენობითაა ვალდებულების შესრულებაზე ვალდებული ანდა მის მიღებაზე უფლებამოსილი.

წილადი მონაწილეობისაგან განსხვავებით, ვალდებულებაში სოლიდარული მონაწილეობის დროს კანონი იძლევა პასუხს სოლიდარულ მონაწილე პირთა წილების თაობაზე. სამოქალაქო კოდექსის 462-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, ვალდებულებაში მონაწილე სოლიდარულ უფლებამოსილ პირებს ერთმანეთთან ურთიერთობაში აქვთ თანაბარი წილი, თუ მათ შორის შეთანხმებით სხვა რამ არ არის დადგენილი.

სოლიდარული ვალდებულება პრაქტიკაში პირთა სიმრავლის ყველაზე გავრცელებული სახეა. სოლიდარულ მოვალეთა ცნებას კანონმდებელი სამოქალაქო კოდექსის 463-ე მუხლში აყალიბებს. მუხლის დანაწესით, თუკი რამდენიმე მოვალემ ვალდებულება უნდა შეასრულოს ისე, რომ თითოეულმა მონაწილეობა უნდა მიიღოს მთლიანი ვალდებულების შესრულებაში, ხოლო კრედიტორს ვალდებულების მხოლოდ ერთჯერადი შესრულების მოთხოვნის უფლება აქვს, მათ სოლიდარული მოვალეები ეწოდებათ. სამოქალაქო კოდექსის 463-ე მუხლი რამდენიმე წინაპირობას შეიცავს. უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა არსებობდეს რამდენიმე მოვალე, რომლებიც კრედიტორის წინაშე ვალდებულების შესრულებაზე არიან პასუხისმგებელი. გარდა ამისა, აუცილებელია, ისინი ერთი და იმავე კრედიტორის წინაშე იყვნენ ვალდებულნი. ამასთან, მოვალეთა სოლიდარულ მოვალეებად მიჩნევისათვის მნიშვნელობა არ აქვს იმას, თუ რა სამართლებრივ საფუძველს ემყარება თითოეულის ვალდებულება კრედიტორის წინაშე. შესაბამისად, არ არის აუცილებელი, კრედიტორის მოთხოვნები

სოლიდარულ მოვალეთა მიმართ ერთიანი სამართლებრივი საფუძვლიდან გამომდინარეობდეს.

მოვალეთა სოლიდარულ მოვალეებად მიჩნევისათვის აუცილებელია, რომ ისინი კრედიტორის წინაშე ვალდებულების შესრულებაზე იყვნენ პასუხისმგებელი. აღნიშნული ურთიერთობიდან გამომდინარე, თითოეული სოლიდარული მოვალე კრედიტორის ერთი და იმავე შესრულების ინტერესის მთლიან დაკმაყოფილებაზე უნდა იყოს ვალდებული. მოვალეთა ეს ცალკეული ვალდებულებები, სწორედ ერთი საერთო მიზნით (კრედიტორის ერთი და იმავე შესრულების ინტერესის დაკმაყოფილებით) არიან დაკავშირებულნი და ერთ მთლიანობას ქმნიან. ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულება, ნიშნავს მთლიანი ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის დასასრულსა და კრედიტორის ერთიანი ინტერესის დაკმაყოფილებას, რომელიც მას ვალდებულების შესრულების მიმართ გააჩნდა.

მოვალეთა სოლიდარულ მოვალეებად მიჩნევისათვის აუცილებელია, თითოეული მათგანი მთლიანი ვალდებულების შესრულებაზე იყოს ვალდებული. ამით განსხვავდება სოლიდარული ვალდებულება წილობრივი ვალდებულებისგან. წილობრივი ვალდებულების დროს წილობრივი მოვალე მხოლოდ თავისი წილის ფარგლებში არის პასუხისმგებელი. სოლიდარული ვალდებულების შემთხვევაში თითოეულ სოლიდარულ მოვალეს ვალდებულების მთლიანი შესრულების ვალდებულება ეკისრება. მოვალეთა სოლიდარულ მოვალეებად მიჩნევისათვის მნიშვნელობა არ აქვს იმას, რომ მთლიანი ვალდებულების შესრულება, პრაქტიკულად, მხოლოდ ერთ-ერთ მათგანს შეუძლია.

სამოქალაქო კოდექსის 463-ე მუხლის პირველი ნაწილიდან გამომდინარე, ბოლო კრიტერიუმი იმაში მდგომარეობს, რომ კრედიტორს ვალდებულების შესრულების მოთხოვნა მხოლოდ ერთხელ შეუძლია. სოლიდარული ვალდებულება შესაძლებელია სამი საფუძვლით წარმოიშვას: ხელშეკრულება, კანონი და ვალდებულების საგნის განუყოფლობა.

კანონის საფუძველზე წარმოშობილი სოლიდარული ვალდებულების შემთხვევები სამოქალაქო კოდექსში საკმაოდ მრავლადაა. მაგალითად, სამოქალაქო კოდექსის 998-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომელიც ზიანის დადგომაში მონაწილე პირების სოლიდარულ პასუხისმგებლობას აწესებს.

განსაკუთრებით ხშირია კანონისმიერი საფუძვლები საკორპორაციო სამართალში. მაგალითად, სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოების (სპს) პარტნიორები და კომანდიტური საზოგადოების (კს) პერსონალურად პასუხისმგებელი პარტნიორები (კომპლემენტარები), მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, კრედიტორების წინაშე პასუხს აგებენ საზოგადოების ვალდებულებისათვის სოლიდარულად. ასევე სოლიდარული პასუხისმგებლობა ეკისრებათ მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტის მუხლის თანახმად, საწარმოს დაფუძნებამდე საწარმოს სახელით მოქმედ პირებსა და საწარმოს დამფუძნებლებს.

სოლიდარული ვალდებულების დროს ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულება დანარჩენ მოვალეებსაც ათავისუფლებს კრედიტორის წინაშე შესრულების ვალდებულებისაგან.

რაც შეეხება კომპანიის მეორე პარტნიორს - თ. ფ-ას, საკასაციო სასამართლო იზიარებს მის საკასაციო საჩივარში გამოთქმულ პრეტენზიას, რომ სასამართლომ მისი ბრალეულობა დაადგინა საქმის გარემოებების გამოკვლევის გარეშე.

საკასაციო სასამართლო ყურადღებას ამახვილებს თ. ფ-ას მიერ საკასაციო საჩივარში მითითებულ გარემოებებზე, რომ იგი საწარმოს საქმიანობაში არ მონაწილეობდა და ხელი არ მიუწვდებოდა ფინანსურ და საგადასახადო დოკუმენტაციაზე, რომ კომპანიის დირექტორს წარმოადგენდა გ. კ-ე, ხოლო პარტნიორს მ. კ-ს ეკავა დომინანტური მდგომარეობა. ისინი საწარმოს მართვის საკითხებში თ. ფ-ას არ ახედებდნენ. სწორედ ამ მიზეზით მიმართა თ. ფ-ამ საგამომიებო ორგანოებს და მოითხოვა საგადასახადო შემოწმება, რის შედეგადაც გამოვლინდა დამალული გადასახადები. ამრიგად, სადავო დავალიანება მისი ბრალეული ქმედების შედეგად არ წარმოშობილა. იგი თავად დაზარალდა სხვისი დანაშაულის გამო, რადგან მოუწია საწარმოს ვალების დაფარვა და უკანონოდ დაედო მსჯავრი. მას „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტის, მე-8, 56-ე და 57-ე მუხლების თანახმად არავითარი ვალდებულება არ ჰქონდა დაკისრებული და მხოლოდ ის ფაქტი, რომ კომპანიის დამფუძნებელი იყო, არ უნდა გახდეს მასზე თანხების დაკისრების საფუძველი.

საკასაციო სასამართლო იზიარებს კასატორ თ. ფ-ას მითითებას, რომ მის მიმართ სისხლის სამართლის განაჩენის არსებობა საკმარისი არ არის მისთვის სადავო ვალდებულების უპირობოდ დაკისრებისათვის და სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 106-ე მუხლის შინაარსიდან გამომდინარე, მის მიმართ სისხლის სამართლის საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები გამოკვლევის გარეშე არ შეიძლება ჩაითვალოს უტყუარად დამტკიცებულად. საკასაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ სასამართლოს განაჩენი სისხლის სამართლის საქმეზე სამოქალაქო საქმის განხილვის დროს წარმოადგენს მხოლოდ ერთ-ერთ მტკიცებულებას, რომელიც საჭიროებს შეფასებას სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლიობაში.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ თ. ფ-ასთან მიმართებაში სააპელაციო სასამართლოს არ გამოუკვლევია საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე შემდეგი გარემოებები: თ. ფ-ა საზოგადოებაში უშუალოდ ხელმძღვანელობდა და ახორციელებდა თუ არა ისეთ საქმიანობას, რომელიც მიზნად ისახავდა საწარმოს გადასახადებისაგან თავის არიდებას, კერძოდ, მონაწილეობდა თუ არა არასწორი საბუღალტრო დოკუმენტაციის მომზადებაში, ე.წ. შავი ჩანაწერების შედგენაში, თანამშრომლების ხელფასების კანონის დადგენილი წესის დარღვევით გაცემაში, სავაჭრო ოპერაციების არასწორად ასახვაში და ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარისწორების უკანონოდ წარმოებაში.

ამრიგად, სააპელაციო სასამართლოს თ. ფ-ასთან მიმართებაში საქმის ფაქტობრივი გარემოებები სრულყოფილად არ დაუდგენია და არც მათი დამადასტურებელი მტკიცებულებები გამოუკვლევია, რის შედეგადაც საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი და საჭიროა მტკიცებულებათა

დამატებითი გამოკვლევა, რის გამოც საკასაციო სასამართლო მოკლებულია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე მუხლით გათვალისწინებულ შესაძლებლობას თ. ფ-ას მიმართ სამართლებრივი შეფასება მისცეს საქმის გარემოებებს და თავად მიიღოს გადაწყვეტილება.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე მუხლის შესაბამისად, საკასაციო სასამართლო თვითონ მიიღებს გადაწყვეტილებას საქმეზე, თუ არ არსებობს ამ კოდექსის 412-ე მუხლით გათვალისწინებული გადაწყვეტილების გაუქმებისა და საქმის სააპელაციო სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძვლები.

მოცემულ შემთხვევაში, საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ გ. კ-ისა და მ. კ-ის მიმართ სსიპ შემოსავლების სამსახურის მოთხოვნის ნაწილში არ არსებობს საქმის სააპელაციო სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი, შესაბამისად, საკასაციო სასამართლო უფლებამოსილია აღნიშნულ ნაწილში თვითონ მიიღოს გადაწყვეტილება. საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ სსიპ შემოსავლების სამსახურის საკასაციო საჩივარი გ. კ-ისა და მ. კ-ის მიმართ მოთხოვნის ნაწილში უნდა დაკმაყოფილდეს, გაუქმდეს გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და მიღებულ იქნას ახალი გადაწყვეტილება, რომლითაც მათ მიმართ სრულად დაკმაყოფილდება სარჩელი.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, საკასაციო სასამართლო აუქმებს გადაწყვეტილებას და საქმეს ხელახლა განსახილველად აბრუნებს სააპელაციო სასამართლოში, თუ საქმის გარემოებები საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევითაა დადგენილი, რომ ამ დარღვევების შედეგად საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, ამ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ გადაწყვეტილებას საკასაციო სასამართლომ საფუძვლად უნდა დაუდოს სამართლებრივი შეფასება, რომელიც სავალდებულოა სააპელაციო სასამართლოსათვის. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ თ. ფ-ას საკასაციო საჩივარი უნდა დაკმაყოფილდეს ნაწილობრივ, თ. ფ-ასთან მიმართებაში უნდა გაუქმდეს გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდეს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სსიპ შემოსავლების სამსახურისა და თ. ფ-ას საკასაციო საჩივრები ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს, გაუქმდეს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 12 სექტემბრის გადაწყვეტილების მე-5, მე-6, მე-7, მე-8 და მე-9 პუნქტები და გაუქმებულ ნაწილში მიღებულ იქნას ახალი გადაწყვეტილება, სსიპ შემოსავლების სამსახურის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს, მოპასუხეებს – გ. და მ. კ-ებს სსიპ შემოსავლების სამსახურის სასარგებლოდ შპს „თ. და კ-ის“ ვალდებულების მიმართ სუბსიდიურად, ხოლო ერთმანეთის მიმართ სოლიდარულად უნდა დაეკისროთ 233,636 ლარის გადახდა, ხოლო თ. ფ-ას მიმართ საქმე უნდა დაუბრუნდეს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის იმავე შემადგენლობას ხელახლა განსახილველად.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 53-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, იმ მხარის მიერ გაღებული ხარჯების გადახდა, რომლის სასარგებლოდაც იქნა

გამოტანილი გადაწყვეტილება, ეკისრება მეორე მხარეს, თუნდაც ეს მხარე განთავისუფლებული იყოს სახელმწიფოს ბიუჯეტში სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან. ამავ კოდექსის 55-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით კი, სასამართლოს მიერ საქმის განხილვასთან დაკავშირებით გაწეული ხარჯები და სახელმწიფო ბაჟი, რომელთა გადახდისაგან განთავისუფლებული იყო მოსარჩელე, გადახდება მოპასუხეს ბიუჯეტის შემოსავლის სასარგებლოდ, მოთხოვნათა იმ ნაწილის პროპორციულად, რომელიც დაკმაყოფილებულია.

საქმის მასალებით დადგენილია, რომ მოსარჩელე სსიპ შემოსავლების სამსახურის სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან განთავისუფლებულია, შესაბამისად, სარჩელის ნაწილობრივ დაკმაყოფილების პირობებში მოპასუხეებს – გ. და მ. კ-ებს უნდა დაეკისროთ სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სახელმწიფო ბაჟის იმ ოდენობით გადახდა, რასაც მოსარჩელე გადაიხდიდა სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან მისი განთავისუფლების სამართლებრივი საფუძველი რომ არ არსებულებოდა, კერძოდ, სარჩელსა და სააპელაციო საჩივარზე – 45721,3 ლარის (68582 ლარი სააპელაციო სასამართლომ სოლიდარულად დააკისრა თ. ფ-ას, გ. და მ. კ-ებს, შესაბამისად, სარჩელი დაკმაყოფილდა სამი მოპასუხიდან მხოლოდ ორი მათგანის მიმართ და სახელმწიფო ბაჟის ოდენობაც დაკისრებული თანხის 2/3-ით უნდა განისაზღვროს) სულ 7% – 3200,5 ლარი, ხოლო საკასაციო საჩივარზე – 165.054 ლარის 5%, იურიდიული პირისათვის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის მესამე ნაწილის „გ.ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული სახელმწიფო ბაჟის მაქსიმალური ოდენობა – 8000 ლარი. ამდენად, გ. და მ. კ-ებს უნდა დაეკისროთ სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სახელმწიფო ბაჟის, სულ – 11200,5 ლარის გადახდა.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი:

საკასაციო პალატამ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე, 412-ე მუხლებით და

გ ა დ ა წ ყ ვ ი ტ ა:

1. სსიპ შემოსავლების სამსახურისა და თ. ფ-ას საკასაციო საჩივრები ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს;
2. გაუქმდეს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 12 სექტემბრის გადაწყვეტილების მე-5, მე-6, მე-7, მე-8 და მე-9 პუნქტები და გაუქმებულ ნაწილში მიღებულ იქნას ახალი გადაწყვეტილება;

3. სსიპ შემოსავლების სამსახურის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმყოფილდეს, მოპასუხეებს – გ. და მ. კ-ებს სსიპ შემოსავლების სამსახურის სასარგებლოდ შპს „თ. და კ-ის“ ვალდებულების მიმართ სუბსიდიურად, ხოლო ერთმანეთის მიმართ სოლიდარულად დაეკისროთ 233636 ლარის გადახდა;

4. თ. ფ-ას მიმართ საქმე დაუბრუნდეს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის იმავე შემადგენლობას ხელახლა განსახილველად;

5. გ. კ-სა (პირადი №.....) და მ. კ-ს (პირადი №.....) სოლიდარულად დაეკისროთ სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ (ქ.თბილისი, „სახელმწიფო ხაზინა“, ბანკის კოდი TRESGE22, მიმღების ანგარიშის №200122900, სახაზინო კოდი 300773150) სახელმწიფო ბაჟის, სულ – 11200,5 ლარის გადახდა.

6. დანარჩენ ნაწილში ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 12 სექტემბრის გადაწყვეტილება დარჩეს უცვლელად;

7. საკასაციო პალატის გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თავმჯდომარე

ზ. ძლიერიშვილი

მოსამართლეები:

ბ. ალავეძე

ნ. ბაქაძური